MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA Budapest IX., Dimitrov tér 8.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXV. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM | Ára: 1.40 Ft | 1983. MÁRCIUS 17.

Marx halálának évfordulóján

Karl Marx halálának 100. évfordulója alkalmával egyetemünk aulájában bensőséges hangulatú ünnepség került megrendezésre.

Egyetemünk énekkarának szép műsora után a megemlékezés koszorúit az egyetem párt- és állami vezetése nevében Csizmadia Ernő rektor és Selmeci Lajos a pártbizottság titkára, a kerületi pártbizottság képviseletében Varga J. László kerületi párttitkár és Szilánk András pb-tag, az egyetemi KISZ-bizottság és hallgatóink nevében Szilvásy György titkár és Hidvéghy Melinda helyezte el Marx szobránál.

Beszédet Palánkai Tibor tudományos rektorhelyettes mondott:

„Amikor Karl Marx szobránál halálának 100. évfordulóján elhelyezzük a megemlékezés virágait, nem egyszerűen egyetemünk névadója előtt tisztelgünk. Karl Marx a történelmi materializmus, a proletár politikai gazdaságtan és a tudományos szocializmus megalapítója, korszakos gondolkodó és forradalmár volt. A proletár osztályálláspontról kiindulva mutatott rá, hogy a társadalmi fejlődést és mozgásokat is objektív törvényszerűségek irányítják, s ezek alapján olyan világtörténelmi fordulat feltételei érlelődnek, amely a kapitalizmus meghaladásával új típusú társadalomhoz, a szocializmushoz vezet el. Marx ezzel nemcsak reménységet adott a történelem által ez ideig újratermelt elnyomottak és kizsákmányoltak millióinak, hanem tudatosította történelmi küldetésüket és tudományos alapokon igyekezett körvonalazni cselekvésük feltételeit és fő irányait. Mint zseniális közgazdasági teoretikus elsőként dolgozta ki a politikai gazdaságtan olyan tudományos elméletét, amely átfogóan tárta fel a tőkés gazdaság törvényszerűségeit, működését, ellentmondásait és határait, s adott alapot unokáinak világot átformáló és új társadalmat építő hatalmas vállalkozásához.

Marx tanításait az elmúlt 100 évben sokan és sokat támadták, vitatták és torzították. Nehéz megmondani, kik voltak nagyobb ellenségei, azok-e, akik a burzsoá társadalom védelmében nyiltan elutasították és rágalmazták, vagy azok, akik műveinek betűjét dogmává nyomorították, s a valóságot e dogmák kényszerzubbonyába igyekeztek beszorítani. A marxi örökség védelme ma is a mindkét ellenséggel szembeni kíméletlen harcot igényli. A kapitalizmus alkonyán az elméleti és ideológiai iskolák százai, a tőke egész propagandagépezete nap mint nap igyekszik bizonyítani a kapitalizmus életképességét és fölényét, és a marxi tanítások elavulását. S ma is számos helyen találkozhatunk a marxi mű tantételekké való silányításával. Marx mindig a valóság és a konkrét viszonyok alapos elemzéséből és kíméletlen bírálatából indult ki, s ehhez szabta következtetéseit és útmutatásait. Marx azonban nemcsak tudós volt, hanem a munkásosztály és a társadalmi haladás elkötelezett harcosa. Nekünk, akik arra tartunk igényt, hogy követői és örökösei legyünk, elsősorban mindig ezekre kell figyelnünk. Ez a marxi örökség hatalmas és megtisztelő, de egyúttal nehéz és felelősségteljes is. Mi, 100 évvel Marx halála után, a vajúdó új társadalom építői, akkor emlékezünk méltóképpen az évfordulóra, ha megtanulunk ezzel az örökséggel okosan gazdálkodni, s ha képesek vagyunk arra a szenvedélyes elkötelezettségre, amelyet Marx a haladás ügyéért tanúsított."

Az ünnepség az Internacionálé hangjaival ért véget.

Könyvtár-avatás

Új könyvtárunk hivatalos megnyitójára múlt pénteken, március 11-én került sor. Az elmúlt hetekben kialakult gyakorlattal ellentétben, ezúttal nem az olvasók, hanem a meghívott vendégek ismerkedtek érdeklődéssel a könyvtárral. A bejáratnál a fogadóbizottság sorfala fogadta az érkezőket. Építők, tervezők, egyetemünk vezetői, könyvtárosok, oktatók, fényképészek, a TV-híradó munkatársai és néhány egyetemista jött el, hogy részt vegyen Európa egyik legmodernebb könyvtárának ünnepélyes felavatásán. A második emeleti kutatóteremben megkezdődött az ünnepség.

Csizmadia Ernő, egyetemünk rektora meleg szeretettel köszöntötte a megjelenteket, külön kiemelve az elnökség tagjait, *Drecin József* művelődési miniszterhelyettest és lengyel vendégeinket, akik a könyvtár építői voltak. Majd átadta a szót Drecin Józsefnek.

A miniszterhelyettes azzal kezdte a beszédét, hogy nemcsak ritkaságszámba megy ma Magyarországon egy új, korszerű művelődési intézményt átadni, hanem örömteli ünnep is. Kiemelte, hogy az egyetem egy számítógéppel is gazdagabb lett, amelyet a tanárok és a diákok egyaránt használhatnak majd, ha teljes mértékben üzemben lesz. *Nemcsak az oktatást segíti az új könyvtár, hanem szerves része az egyetem rekonstrukciójának, átadásával megnyílt az út afelé, hogy a rekonstrukció továbbra is a terv szerint haladjon.* Hangsúlyozta, hogy példaszerű az együttműködés az építők között, megfelelő minőségben, határidőre fejezték be a létesítményt. Köszönetet mondott mindazoknak a szervezeteknek, állami intézményeknek, akik a könyvtár építésében részt vettek. *Sok sikert, jó tanulást kívánt a diákoknak, az egyetem vezetőinek pedig azt, hogy jó gazdái legyenek az új könyvtárnak, tegyék lehetővé, hogy benne sikeres munka folyjék.*

Ezután *Somogyi László*, a Középületépítő Vállalat igazgatója emelkedett szólásra. Szavaiból kitűnt: Az MKKE új könyvtárának építése mellett, a budai Várban lévő nemzeti könyvtár építésével is ők foglalkoznak, sőt az MTA könyvtárával is tárgyalnak, egy esetleges újjáépítésről. *Megtisztelő feladatnak tartotta ezt a munkát, az egyetem rekonstrukciója jelentős lépésének.* Hozzátette, hogy ma az egyetem rekonstrukciójáról „többet beszélnek, mint tesznek érte, remélem, mi azok közé tartozunk, akik többet tettek érte, mint amennyit beszélnek róla". Végezetül azt kívánta, hogy *soha rosszabb együttműködés ne legyen a magyar és a lengyel építők között, és soha ne legyen rosszabb határidőbetartás és rosszabb kivitelezés.*

Beszéde végén egy aranykulcsot adott át rektorunknak, ezzel mintegy a könyvtár további sorsának irányítását adva kezébe.

Csizmadia Ernő megköszönve a jelképes kulcsot utalt Marx szavaira: *„A filozófusok a világot csak különbözőképpen értelmezték, de a feladat az, hogy megváltoztassuk".* Legyünk hűségesek e tanításhoz, és ebben a szellemben a könyvtár jó használói — mondotta. Majd a könyvtár kulcsát, s ezzel a szólás jogát is *Walleshausen Gyulának* adta át.

A könyvtár igazgatója a következőket mondta: „Kezdetben, amikor a döntés megszületett, sokan kételkedtek ab-

(Folytatás a 8. oldalon.)

Drecin József miniszterhelyettes beszédet mond a könyvtár átadásakor

Előre katonák, előre magyarok!

A pákozdi hősök emlékműve
A felvételt készítette: Balázs Gusztáv

Előttünk az EFIN

A budapesti egyetemi és főiskolai ifjúsági napokat (március 25—27.) az ELTE hallgatói és a KISZ budapesti Universitas bizottsága szervezik. A cél olyan kulturális és politikai fesztivál rendezése, amelyen a budapesti egyetemi, főiskolai réteg bemutatkozik önmaga számára és „kifelé" is. A programmal egyszersmind segítséget kaphatunk az utóbbi évtizedek ismeretéhez, megértéséhez. Ez a történelmi fejlődés határozza meg jelen és jövőbeli gondjainkat és feladatainkat, és ezek tudatosulásához szükséges az a közös gondolkodás, melyet e fesztivál is segíteni kíván. A rendezvények közül hívjuk fel néhányra most a figyelmet, a részletesebb program és felvilágosítás a Tájolóban megjelenik és a KISZ-bizottságon kapható.

Politikai rendezvények

Fórum a Hazafias Népfrontról — vendégünk *Pozsgay Imre* (III. 25. péntek, 14.30 — ELTE ÁJTK II. terem, Egyetem tér 1—3.)

Fórum a szakszervezetekről — vendégünk *Gáspár Sándor* (III. 26., szombat, 14,00 — ELTE ÁJTK III. terem)

Pódiumvita a magyarországi társadalmi és gazdasági reformfolyamatokról — egy szakértői és egy hallgatói csoport vitája (a hallgatói csoport közgázos tagjai valószínűleg Bakacsi Gyula, Branyiczki Imre és Forrai István — szombat, 9.00 — ELTE ÁJTK VI. terem)

Politikai tanácskozás a mai magyar egyetemi, főiskolai diákság feladatairól — referátumot tart *Bihari Mihály* (Műv. Min.) és *Gulya Miklós* (KISZ KB) (III. 27., vasárnap, 9.00 — ELTE ÁJTK VIII. terem)

Előadássorozatok

Magyarország a XX. század második felében

1. Történelmi adottságaink és örökségünk a felszabadulás időszakában — *Juhász Gyula* (péntek, 11.30)
2. A koalíciótól az egypártrendszerig — *Balogh Sándor* (szombat, 12.00)
3. A szocializmus építésének kérdései az ötvenes évek első felétől napjainkig — *Berecz János* (vasárnap, 13.00)

Lukács György munkássága

1. A fiatal Lukács — *Lendvai L. Ferenc* (péntek, 13.00)
2. Lukács és a dialektikus materializmus — *Hermann István* (szombat, 15.00)
3. Lukács ontológiája — *Almási Miklós* (vasárnap, 15.00)

Nemzettudatunk fejlődésének jellemzői

1. A magyarságtudat kezdetei — *Szűcs Jenő* (péntek, 16.30)
2. A polgári fejlődés és a nemzettudat — *Kosáry Domokos* (szombat, 16.30)

(Folytatás a 8. oldalon.)

Személyi hírek, jutalmazás

Csanádi Pétert, a KISZ-bizottság függetlenített szervező titkárát saját kérésére felmentettük KISZ-bizottsági tagsága alól, és megköszönve fáradságos munkáját, hozzájárultunk, hogy március 1-től a budapesti KISZ-bizottság apparátusában dolgozzon.

A KISZ-bizottság tagjává Csata Sándor II. éves hallgatót kooptáltuk és megbíztuk a szervező titkári feladat ellátásával. Az építőtábori és nemzetközi kapcsolatok szakbizottság vezetője Csata Sándor helyett Gombos Katalin II. éves hallgató lett.

Sokéves áldozatos munkája elismeréseként Némethi Gábor, az oktatói KISZ-vezetőség titkára delegációnk tagjaként Irkutszkba utazik.

KISZ-bizottság

Géza élt, él és rektor lett

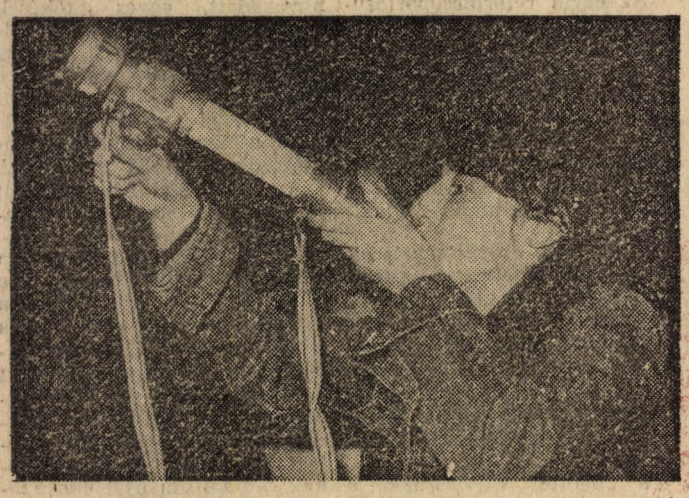

Én csak fújom a... a pingponglabdát

A több mint egy hétig tartó hadjárat csúcspontjaként csütörtök este lezajlott a rektorválasztás. Kemény, viszont vérmentes küzdelemben László Géza, az első évfolyam jelöltje lett a győztes. Ezzel sikerült nagyarányú fiatalítást végrehajtani az egyetem vezetésében, Ezt bizonyítja az a nagyszámú fiatal választó is, akik az egyik közeli játszótérről jöttek be Géza feliratú zászlókat lengetve és elsöprő erejű hangorkánnal éltetve a leendő rektort. A választás sikeréhez nyilvánvalóan hozzájárult a csütörtöki egész napos rádióadás is az aulában.

Ezzel úgy látszik még dr. Baki ingyenes klinikája sem vehette fel a versenyt, pedig az orvosi igazolás nem megvetendő egy egyetemista alattvaló számára. A plakátözön, a „márkakupak-akció", a Géza-féle szónoki beszéd és mások, egészen fejre állították az egyetemet. Szegény öreg falak... — ezt kellett megérniük. (Szerencsére túlélték.)

A rektorjelöltek küzdelme a népszerűségért és a szavazatokért már a bevonulással megkezdődött. Először a „kigyulladt" zsibongó lángjait hősiesen eloltó tűzoltók érkeztek meg egy szál kötélen függeszkedve mennyezet és föld között. Nagy vezérük, Sanyi, még egy Marika nevű táncos lábú hölgyet is kimentett a tűztengerből. Utána érkezett meg Papp Péter, a ker. kar. jelöltje, mindössze egy szál fürdőkádba ö' özötten. Majd Géza, méltóságteljesen trónolva egy hordszéken — frakkban, viszont mezítláb. És végül Baki, akinek csak egy csacsi jutott, és még az is a másik végén hordta a fejét.

(Folytatás a 2. oldalon.)

Vásári mulatságok

Legmagasabb védnökünk: Marx Károly

Az idei KEN-programok közül is a legelső — a rektorjelöltek választási kampányait leszámítva — a vásár. A szorgos kezek jóval a tényleges nyitás előtt elkezdtek munkálkodni, s a be nem avatott csak ámult-bámult a színpad jobb szélén emelkedő sátrat látván. Mint később kiderült, egy új kulturális kisvállalkozásnak adott otthont, a Baki-mozinak, s potom pénzért, bárki gyönyörködhetett az iparosok rektorjelöltjének múltjában és jelenében.

A mozitól jobbra állított fel egy palacsintasütödét az I. évfolyam, ahol egy GM-ért, azaz egy Gézámért, ugyanis az elsősök rektorjelöltje László Géza, (ami egyenértékű volt két magyar forinttal) árulták a palacsintát. Az ínycsiklandozó illat csalogatta tán maga mellé a kerkarosok jós „nénijét", akit a vásár konvertibilissé vált valutájáért, a GM-ért lehetett szólásra bírni. A rektorjelöltek is igyekeztek jövőjükbe látni, ám a jövőbelátó nem nyilatkozott. A felállított dobogó jobbján az általános kar táborozott le, tüzesvízzel és tűzoltó vízzel. Mellettük az iparkarosok sorakoztatták fel, képzeletbeli sátraikat. Az elsőben egyetlen szál cigarettáért Baki-sorsjegyen uv-jegyeket, Baki-mézeskalácsokat, Baki-cigarettákat lehetett nyerni Fortuna segedelmével. Mellette állt, illetve lógott a Hyde-bábú, akin bárki kitölthette egy jól irányzott rúgással, X-re vagy Y-ra irányuló dühét. A Hyde-bábú mellett a cseresznyemag köpölde állt, ahol a remekül célbaköpők, Baki-sorsjegyhez juthattak. Közvetlenül mellette az I. évfolyam, nyalánkságokkal megrakott kis asztalkája, ahonnan természetesen csak GM ellenében lehetett a portékákhoz jutni. Itt működött a vásár egyetlen pénzváltó helye is, amely „konvertibilis valutára" cserélte a forintot, mindenféle kamattól, kezelési költségtől mentesen.

Az aula bal sarkát a kerkar bérelte. A vásár egyik legérdekesebb helye volt ez. Itt működött tortadobáló, amelynek célpontjai valódi hús-vér kerkarosok voltak. Szerencséjükre a vállalkozók nem voltak túl ügyesek, így kisebb mosakodással megúszták a dolgot. Ellátogatott ide egy kígyóbűvölő is, akinek roppant intelligens kígyója, a zsibongóból jövő ihlet hatására megmutatta magát a kíváncsiaknak. Szintén a zsibongóból lehetett az aulában türelmesen rostokló halakat megközelíteni — természetesen némi horgászbot segítségével —, és egy kis ügyességgel, valamint szerencsével óriási nyereményekhez jutni, például egy Veres Pálné utcai fagylaltutalványhoz.

★

A vásár forgatagába csöppent bele az a jóegynéhány újságíró, aki valaha a Közgazdásznál kezdte pályafutását, s akik a harmincéves lapot jöttek ünepelni. Bemutatkozásukat az aulában a jelenlevők tudomásul vették, de talán a vásár színessége miatt nem valósult meg az az elképzelés, hogy kérdéseikkel fogják ostromolni őket.

A Közgazdász szerkesztőségében annál pezsgőbb volt az élet. Hosszú évek múltán, újra találkozhattak a hajdani diákújságírók. A jól sikerült összejövetelről az volt a véleményük a meghívottaknak, kár, hogy csak harmincévenként rendez ilyen találkozót az egyetem.

Czakó

Kislány! Add ide a palacsintád felét!

Szakállas jósnő

A 30 éves Közgazdász valamikori diákújságíróiról is találkoztak

Ég a gyertya ég!
Balázs Gusztáv felvételei

Géza élt, él és rektor lett

(Folytatás az 1. oldalról)

A székfoglalók közül Baki szellemessége és Géza költőisége nem ismert határt — igaz, hogy rímeket sem feltétlenül. Mindenesetre Géza népszerűségének emelkedése már ekkor elindult az egyelőre lineárisan emelkedő pályán.

A választóknak nemcsak szóval, tapssal, tülökkel, de tettekkel is ki kellett állniuk jelöltjeik mellett. 2-3 emeletes embertornyok jelezték a hívek erejét egy-egy kockalapra tömörülve. A kezdeti szárnypróbálgatások után az ipari karosok már 24-en fértek el egyetlen négyzeten.

Röviddel később diákszemet gyönyörködtető látványban volt részünk. Tanárok harcoltak kézzel-foggal-lábbal-körömmel a meg nem érdemelt kettesért. Később ennek ellentéteként a rektorjelöltek bizonyították rátermettségüket, sokoldalúságukat. Végig kísérhettük Baki harcos múltját a munkásmozgalomban, a rexben és a betonhengerben, az egyetem és az Ipar utcai óvoda bejárata előtt. Bebizonyította nagyszerű tornász- és kocsmázó képességeit, sőt a kettőt négykézláb mászással is ötvözte. A többiek énekeltek, szavaltak, Géza egyenesen triót adott elő a Fauszt operából. És ez volt az a pillanat, amikor Géza népszerűségi görbéje átcsapott exponenciális emelkedésbe, az egész aula érte tombolt, érte őrjöngött. Nem csoda, hogy őt sikerült a legmagasabbra emelni, feje már-már az álplafont érte. Igaz, hogy Baki is magasan a tömeg fölé emelkedett kétlábú létrájával, hódolóitól támogatva. Pappot saját kosarában, Sanyit cintányéron emelte feje fölé lelkes népe.

Közben esti meséket láthattunk a közgazdászokról, börtönnel és megváltóval téve még hitelesebbé; és egy rádiós mese is elhangzott — volna, ha hagyták volna, de sajnos éppen olyan hosszú volt, mint amilyen ötletes.

Eközben csak úgy mellékesen az is kiderült, mit várhatunk a következő 5 éves tervtől. Hát nem valami biztató. Még szerencse, hogy Papp nem tudta kisebbre összehajtani a takaróját.

Végül színpadra lépett az újhullám és mindent elöntött, akarom mondani eldöntött. A zenét is elnyomva szólt a hangorkán: „Géza! Géza! Géza!" (és így tovább), időnként „rektor, rektor" kiálltásokkal tűzdelve...

És úgy lőn:
Géza lett a rektor,
Ő az ifjú mentor,
Kinek nyakában a:
Rektorlánc.

Sz. A.

Másnapos töredék a KEN-ről

A jó sör jön is, megy is — sikeres feladatmegoldás

Attól, hogy két srác egy (két, három...) sör mellett révetegen emlékezik egy régi-régi KEN-re, addig, míg százak verik a ritmust agonizáló aulánkban: „Közgáz, Közgáz" — hosszú az út. De aztán — észrevétlen, kemény munka volt — csak felharsant a „rektorock" és a „Gézu-kám", előkotortuk berozsdásodott fantáziánk, alig használt ötleteink egynémelyikét, egyszer mégis csak jókedvre hangolódtunk, s ez akárhány GM-t (GézáM) megér.

Csanádi mester kiosztja a feladatot: keríteni minél hosszabb csónakot, keríteni minél több fajta sört, keríteni szabadulólevelet, nyomás. Kerül szabadulólevél igazi is, ál is; kerül sokféle sör igazi is (13 fajta), ál is (98 féle címkével, köztük University of Economics), begurul Éva kocsijára rögzítve egy hosszú-hosszú csónak..., de méghosszabb az ELTE-seké, csomagolópapírból összeragasztva, melyet Zúg a Volga...-énekléssel maguk vontatnak be.

Az emberek személyiség után kiáltanak. Milyen jó élvezni TAP, Géza, Baki sokoldalúságát, rátermettségét, talpraesettségét, szellemességét, ahogy TAP eljátssza a rekto-rock, rekto-rock, éljenek a diákrekto-rockot, ahogy Géza egymaga operatriót énekel, ahogy Baki „életéről" nézzük a kápráztató filmet... És szerények.

Mindenki vadássza a sört, csónakot, levelet, próbál a színdarab, a zenekar... A pénzügyisek közben négyre fogyatkoznak egy percre, elmaradnak a feladattal. Régi közgázosok kicsit biztatunk, segítünk nekik, és összejön a frappáns közhelyből írandó diplomaosztó, kedves tini-kislány izgulva mondja a nagy mikrofonba: „...és végül felkérem a dékáni hivatal segédeit, hogy az illetékes párt-, szakszervezeti-, KISZ-, Vöröskereszt- és MSZBT-szervekkel egyetértésben eressze szélnek a diplomákat." Nem kapott tapsot.

És égig csap a bál, tűzoltóbál ez most, papp-i szertartás is ez, Baki-mulatság és Géza-vigadalom, s ELTE-sek, pénzügyisek is ropják velünk... és haragszom nagyon, mikor egy közgázos fiatal bent, a Ráday báltermében a falra vizel, megáll az idő, kiakadok, de a zene nem ismer barbárokat, folyik tovább, magasra csap. Talpra, Közgáz, talán ez a remény kitart jövő ilyenkorig.

És elkapkodtunk néhány száz újabb Közgáz-pólót, és azt hiszem, most „van mire" viselnünk kicsit.

Kösz.

B.

Reformügyek és az NSZK választási eredmények okai

Tudományos tájékoztatók a KEN-en

EGY GAZDASÁGI MECHANIZMUS, reform esélyeiről, a reformok történetéről, illetve némi politikáról volt szó a KEN második napi programjában, délelőtt az I. előadóban.

Elsőnek Antal László, a Pénzügykutató Intézet munkatársa beszélt a reform időszerűségéről, esélyeiről. A reform bázisának egyik pólusán, a hatalmon levők védik saját pozíciójukat. Hogy a másik pólus, a társadalom, mennyire kívánja a reformot, ezt sajnos nemcsak az előadó nem tudja felmérni...

Vázlatosan áttekintette Antal László az eddigi reformok jellemzőit.

Ezek mindig a hatalom csúcsából indultak ki, a gazdasági reformok nem bírták a tömegek támogatását, szigorúan lehatároltak voltak az állami szervek akaratának megfelelően. Érdekes, hogy Lengyelországban sokkal inkább társadalmi indíttatásúak ezek a változások. Nálunk az eleve kompromisszumokat tartalmazó törekvések nem törekedtek a társadalom erőinek mozgásba hozatalára

A mai helyzet sokban különbözik az eddigiektől.

Mélyreható, tartós világválságban élünk, a KGST-országok hasonló helyzetben lévén, nem tudnak hathatós segítséget nyújtani egymásnak. A hetvenes években kirobbant válság nem rendítette meg a kapitalista országok politikai berendezkedését, viszont egy szocialista országban, Lengyelországban politikai válsághoz is vezetett (bár ennek egyéb okai is vannak).

A szocializmus előnyének tartott jellemzők rendre megkérdőjeleződtek. Így például az, hogy ez egy gyorsan növekvő rendszer. A fő gazdasági arányokat nem tudjuk úgy tervezni, mint például az ötvenes években, amikor mindenfajta gazdasági automatizmustól függetlenül a gazdaság spontán fejlődéséből soha meg nem születő változásokat sikerült megvalósítani. Napjainkban az ötéves tervek drasztikus sikertelenségével kell számolnunk. A központi apparátus nem tudja egyoldalúan meghatározni a gazdaság mozgását. Kollektív értékrendjeink bizonyos bomlását látjuk, például bizonyított, hogy az egészségügyi, lakáspreferenciák, a jövedelemátcsoportosítások a gazdagabbakat támogatják, a szegényebbeket éppenséggel nem.

1979-től, restrikciós spirál beindulása válik láthatóvá, a külkereskedelmi mérleg egyensúlyának megtartása csak a radikális belső korlátozásokkal lehetséges. Az exporteredmények nem alkalmazkodás következtében adódnak, hanem kétségbeesett erőfeszítések eredményeként. Az ár, szabályozó, beruházási, stb. alkufolyamatokban tanúi lehetünk a kialakult normák felbomlásának. Eddig mindig többleterőforrások elosztásáért folyt a harc, napjainkban a meglevők újrafelosztásáról kellene gondoskodni. Erre nincs kialakult mechanizmusunk. A központ nem tudja, meddig mehet el a megszorításokban, bizalmi válság — passzív ellenállás — jelei mutatkoznak.

A gazdasági válság vihet a reform, de a centralizáció irányába is. Jelenleg polarizálja az álláspontokat, a feleket.

Ne higgyük, hogy a kisvállalkozás pótolhatja a vállalati szervezet reformját. Ezek nem versenyezhetnek a nagyvállalatokkal, jövedelmi különbségtételeikkel, csak züllesztenek, ezért a nagyvállalatok kénytelenek lesznek ezeket megfojtani.

Mondanivalója végén hangsúlyozta még Antal László, hogy borzasztóan szükség lenne arra, hogy a reform túllépjen azon a korlátján, amely az állami apparátus, a szakértők, tudósok szűk körének ügyévé teszi, szélesebb társadalmi bázisra van szükség!

LENGYEL LÁSZLÓ, a Pénzügykutató Intézet munkatársa reformtörténeti előadása során, az egyik feltett kérdésre válaszolva, a lengyelországi reformtörekvésekről is beszélt.

Az egyik reformcsoportosulás, az 1956-os lengyelországi hagyományokon és részben a 68-as magyar reformelképzeléseken alapuló koncepciója szerint, a legfontosabb teendők: a vállalati önállóság növelése, az igen merev ágazati rendszer leépítése, árreform, az intézményrendszer átalakítása.

A második csoportosulás elképzelései az önigazgatás gondolatának jegyében fogantak, (hatása 1981-ben volt érzékelhető). Közigazgatási reformra is gondoltak, a vajdasági kiskirályságok felszámolására, gazdasági nyitottságot tartanak szükségesnek a Nyugat felé is.

A „befutó" változatnak a harmadik csoportosulás tűnik, amely a tervmutatók csökkentését, ágazati átalakítást, a KGST felé fordulást, és elsősorban árreformot akar.

BERECZ JÁNOS, a Népszabadság főszerkesztője nemzetközi áttekintésében a Szovjetunió és az USA politikájának elemzése után, az NSZK-választások eredményének okait boncolgatta.

Véleménye szerint a nyugatnémet uralkodó körök azért tehették meg, hogy elforduljanak a szociáldemokratáktól, mert a szociális egyensúly fenntartása — a nagy tömegek mozgásának hiányában — nélkülük is fenntarthatónak tűnt. Megtették ezt a lépést az USA gazdasági nyomására, s mert nem bíztak abban, hogy a szociáldemokrata kormányzat gazdasági fellendülést tud produkálni.

Mindenki megvonta a támogatását a szociáldemokratáktól. A munkanélküliség növekedett, egyes tőkések például a szavazások előtt dolgozóiknak kifejtették, hogy további gazdasági nehézségek esetén — tehát a jelenlegi kormányzat hatalmon maradása esetén — további elbocsátásokat fognak eszközölni.

A Schmidt-kormányzat kompromittálódott a rakétakérdésben is.

Figyelemre méltó, hogy nem került abszolút többségbe a CDU—CSU, a liberálisok a kormányban maradtak, és a zöldek is a parlamentbe kerültek. Az előbbi tények miatt számíthatunk arra, hogy elmaradnak a radikális jobboldali lépések, az utóbbi kifejezi az NSZK közvéleményének radikálisan újat akaró törekvéseit.

K. S.

AIESEC-téma a KISZ-bizottság előtt

Mintegy hat napirendi pontot tárgyalt a KISZ-bizottság március 3-i ülésén.

A napirenden először az instruktorok vezetőinek megbízása szerepelt. A KISZ-bizottság meghallgatta a jelöltek jellemzését, feleletet kapott néhány, az intsruktori operatív vezetőtestületet érintő kérdésére, majd szavazott. Sugár Andrást, Vida Pétert, Tauz Editet és Frenyo Andreát bízták meg az instruktorok vezetésével.

A második napirendet Süle Andrea terjesztette elő. Ez az AIESEC és az egyetemi KISZ-bizottság kapcsolatát tárgyaló előterjesztés volt, amely oly vitát kavart, hogy közlése szükségszerű:

„Bár az AIESEC szakmai szervezet, Magyarországon egyedül a

KISZ a gazdája.

Az AIESEC nemzeti bizottsága és a KISZ KB között a viszony jó, az AIESEC tisztázatlan jogi helyzete egyelőre mégis sok problémát okoz. Amennyiben megkapná a jogi önállóságot, ahogy ezt november óta ígérik, jobban képviselhetné érdekeit, illetve nagyobb felelősségre vonási lehetőségekkel rendelkezne.

Az egyetemi KISZ-bizottság és az AIESEC kapcsolata eddig elsősorban adminisztratív jellegű volt. Az AIESEC a KISZ-bizottság számláján keresztül kapta a pénzt... A jövőben célszerű lenne ezeket a kapcsolatokat szorosabbra fűzni. Így a KISZ-bizottság láthatná el az AIESEC érdekvédelmét, amelyre az AIESEC — tisztázatlan jogi helyzete miatt — jelenleg nem képes.

Ennek érdekében a következőket javaslom:

A KISZ-bizottság tekintse az AIESEC helyi bizottságát egyik munkabizottságának, ugyanakkor vegye figyelembe bizonyos autonómiáját is.

A munkabizottság

— jelleg azt jelentené, hogy a KISZ-bizottságnak egyetértési joga lenne a helyi bizottság költségvetésében, programtervezetében, személyi kérdésekben, a kiutazóknál a kiválasztási rendszer szempontjainak az összeállításában, a kiutazók listájának összeállításában. Véleményezési joga lenne a nemzeti bizottság programtervezetében, személyi kérdéseiben, költségvetésében.

A jó kapcsolat kialakításához az eddiginél jobb információáramiásra van szükség. A KISZ-bizottság felelőse vegyen részt a helyi bizottság ülésein. A többi szakbizottsághoz hasonlóan az AIESEC is rendszeresen számoljon be tevékenységéről és az őket érintő napirendeknél vegyenek részt a KISZ-bizottság ülésein. (Aláírás: Süle Andrea)"

Az előterjesztésről kibontakozott vita során, az AIESEC jelenlevő képviselői szorgalmazták annak elfogadását.

Sándor Péter (EFT-képviselő) hozzászólása konklúziójaként javasolta, hogy a KISZ-bizottság dekrarálja, miszerint nem ért egyet azzal az állapottal, hogy egy felnőtt emberekből álló önálló szakmai szervezetnek „gazdája" legyen. Nyilvánítsa ki azon akaratát, hogy az AIESEC váljék felügyeleti szervvel rendelkező önálló jogi személyként működő diákszervezetté.

B. Kiss Tamás teljes egészében elutasította az előterjesztést. Véleménye szerint az szemben áll a küldöttgyűlés határozataival, a modernizációval, elfogadása egy önálló szakmai szervezet beolvasztását jelentené, még akkor is, ha az AIESEC akarja is ezt!

Szilvásy György szerint az AIESEC nem a KISZ munkabizottsága, ez nem jelentene olyan integráns kapcsolatot, mint amilyen a KISZ-bizottság és egyéb munkabizottságai között van. A kiutazók kérdését

több mint szakmai, politikai

kérdésnek tartja, ezért ennek eldöntésénél a KISZ-bizottság részvétele nélkülözhetetlen. A KISZ és az AIESEC pénzügyi kapcsolatának ellenőrzésében is lényegesnek tartotta a KISZ-bizottság testületi felléptését. A cél az, hogy az AIESEC helyzetét könnyítsük és működési feltételeit jobbá tegyük. B. Kiss Tamás szerint ehhez nem kell egyetértési jogokat gyakorolnunk felette.

Kiss Gábor szerint a széles hallgatói rétegek érdekvédelme megköveteli, hogy a KISZ-bizottság megakadályozhassa például egy rossz kiválasztási feltételrendszer érvénybelépését, amely sokakat, s nem csak AIESEC-eseket sújtana.

Hosszas vita után a következő módosításokkal fogadta el a KISZ-bizottság az előterjesztést: kimarad a munkabizottság, szakbizottság-jelleg kifejezés, ennek igénye. Az AIESEC helyi bizottságának személyi kérdéseiben (vezetők jóváhagyása) csak véleményezési joga lenne a KISZ-bizottságnak. A KISZ-bizottság kifejezi azon kifogását, hogy ezeket a teendőket el kell látnia, támogatja az AIESEC jogi személlyé válását. A többi marad. A szavazás eredménye: 6 mellette, 2 ellene (B. Kiss Tamás, Csoma Róbert), 2 tartózkodás (Csanádi Péter, Horváth Gyula).

A következő napirendi pont annak eldöntése volt, hogy átálljon-e az egyetemi szervezet áprilistól KISZ-bizottság, végrehajtó bizottság vezető testületi berendezkedésre?

A mellette szóló érvek közt szerepelt, hogy a nagylétszámú választott szerv nagyobb tekintélyt, súlyt biztosítana a meghozott döntéseknek, a KISZ-vezetők fellépésének, hogy a tevékenységcentrumok jobban kifejezhetnék, képviselhetnék a 30-40 fős KISZ-bizottságban törekvéseiket.

Az ellene szóló érvek közt szerepelt többek közt az, hogy nem valósítható meg az elvi, politikai irányító és az operatív végrehajtó funkció kettéválasztása, mindkettőt a vb látná el. Továbbá az a kétely is felmerült, miszerint összeállítható-e az arra legmegfelelőbb emberekből ez a testület, elvállalják-e ezek a részvételt, a tevékenységcentrumok akarják-e képviseltetni magukat, érdekeiket ezúton kifejezni? A szavazás eredményeképpen (6:1 arányban, 2 tartózkodással), elvetették a javaslatot.

A KISZ-bizottság felmentette tagsága alól Csanádi Pétert és kooptálta a megürült szervező titkári posztra Csata Sándort.

A további napirendekben tájékoztatókat hallgatott meg a testület és döntést hozott egy a rekonstrukció alatt, után az egyetemen közművelődési és sporthelyiségek létesítését szorgalmazó nyílt levél közzétételéről.

K. S.

„Az égen néma állócsillagok..." Balázs Gusztáv felvétele

„Új kérdőjelek, megválaszolatlan dilemmák az értelmiségkutatásban"

— Egy akadémiai székfoglaló kapcsán —

A SZELLEMI FOGLALKOZÁSÚAK részaránya az utóbbi évtizedekben erősen növekedett: a legutóbbi népszámlálás szerint a felnőtt lakosságnak mintegy 30 százalékát alkotják. A termelőfolyamatokban is jelentősen megváltozott a fizikai és a szellemi munka aránya: a modern gépek üzemeltetéséhez nem fizikai erőre, hanem megfelelő szaktudásra van szükség. A legfejlettebb, robotokkal végzett termelő munkát tulajdonképpen mérnökök irányítják, akik a termelési folyamatban betöltött szerepük szerint munkások. A tudomány mind egyéni, mind társadalmi szinten valóban termelőerővé vált.

A szaktudás folyamatos növelésének szükségessége, új szakmák születése és elsajátításuk kényszere a lakosság mind nagyobb részét hozza közelebb vagy olvasztja be az értelmiség rétegeibe. Ezért mind gazdasági, mind politikai szempontból rendkívül fontos, hogy az értelmiségnek a szoc. társadalomban betöltött és várható szerepét tudományos vizsgálatok tisztázzák. Az értelmiség szerepének és helyzetének részletes kutatását Huszár Tibor javasolta és kezdte el, mintegy 15 évvel ezelőtt. A kutatásainak eredményeiről az „Új kérdőjelek, megválaszolatlan dilemmák az értelmiségkutatásban" című akadémiai székfoglaló előadásában számolt be. Egyúttal rámutatott néhány kérdéskörre, amelyek jövőbeni kutatása különösen fontos lenne. Az alábbiakban a székfoglalón elhangzottakkal kapcsolatos észrevételeim szeretném ismertetni.

Először néhány általános megjegyzés. Sajnálattal tapasztaltam, hogy az újságokban bejelentett székfoglaló előadást székfoglaló felolvasásra változtatták. A felolvasott írás, sajnos, nem nyilvános felolvasásra készült, inkább publikálásra szánt szakcikk benyomását keltette: így aztán a méltóságteljesen hullámzó körmondatok alanya, állítmánya, a bővítmények, utalások és gondolatjelek az értelmiség egyes rétegeihez hasonlóan egymás alá és fölé halmozódtak, ami megértésüket jócskán megnehezítette.

H. T. bevezetőként leszögezte, hogy előadásában egyetlen kérdéskörrel kíván foglalkozni: önálló osztálynak tekinthető-e az értelmiség? A kérdésfeltevés sejtetni engedi, hogy a székfoglalóban elhangzó válaszok eltérnek az eddig általánosan elfogadottól. Ha a szellemi munkát végzők, durván a felnőtt lakosság egyharmadát képezik és a parasztság jelenlegi látszámát jóval túlszárnyalják, jogosnak látszik, hogy az eddigi „járulékos szerep" (az idézetek H. T. kifejezései) helyett méltó helyükre kerüljenek, és így munkás-értelmiségi-paraszt államról beszéljünk. Sajnos a székfoglaló vezérgondolatára szerzője a felolvasás során többé nem tért vissza, így bármenynyire is figyeltem, most sem tudom, osztály-e már az értelmiség.

A TÖRTÉNELMI KUTATÁSOK summázatából megtudhatjuk, hogy a magyar értelmiség kialakulásától napjainkig erősen rétegezett, „többszörösen összetett szerkezetű". Régen a rendi-feudális és a kapitalista viszonyok által kitermelt úri-polgári értelmiségiek éltek együtt korántsem békésen, míg a mai magyar társadalomban a két háború közötti hagyományos értelmiségi családok mellett főként a munkásosztály és a parasztság soraiból került ki az értelmiség jelentős része. Az eltérő eredettel kapcsolatos különbségek (pl. hagyományok, életmód, rokoni kapcsolatok) nem mosódtak el, sőt új időkben rétegképző mechanizmusok alakultak ki, úgyhogy a rétegek megszűnése továbbra sem várható. Az utóbbi időben és napjainkban az értelmiség leginkább a meglévő értelmiségi családok tagjaiból alakul. A felszabadulás után megnyílt munkás-paraszt források napjainkra — a központi intézkedések ellenére — beszűkültek. Ebben az anyagi és erkölcsi megbecsülés hiánya mellett az ún. „szelekciós mechanizmusok" játszanak nagy szerepet, amely alatt klikkrendszereket, családi klánokat, politikai-hivatali összefonódásokat, korrupciót és hasonlókat kell értenünk. Vigaszunkra szolgálhat viszont, hogy „a tulajdonviszonyok önmagukban a meghatározó rétegek strukturális pozícióját az új feltételek között nem magyarázzák".

A kívánatosnál kevesebb időt szentelt a székfoglaló az értelmiség nemzedéki tagozódásának vizsgálatára. Említette a nagy jövedelmi és életmódbeli különbségek rétegképző hatását és az egyes nemzedékek különböző társadalmi-politikai élményanyagát, amely magatartásukat alapvetően befolyásolta. H. T. inkább az egyes értelmiségi nemzedékek közötti azonosságokat tartja meghatározónak. Bizonyos kérdésekben (a szakemberek jobb megbecsülése, a szakmai fórumok súlyának növelése, az útkeresés, hogy csak néhány közös pontot említsek) valóban inkább azonosak az egész értelmiség törekvései, de a kiállás, következetesség, meg nem alkuvás, a gondolatok kendőzetlen közlésének és szabad vitájának vágya inkább a legújabb nemzedékre jellemző, igaz, közöttük is vannak szép számmal, akiknek opportunizmusa a nyugdíj előtt állókéval összemérhető.

H. T. felolvasásában elég nagy teret szentelt az értelmiség és a hatalom, az értelmiségi szakember és a vezetők kapcsolatának vizsgálatára. Megállapítja, hogy a döntéselőkészítés munkájában a tudósok és a szakértők részvétele csak akkor lehet hasznos és hatékony, ha véleményüket, amelyet kizárólag a tudományterületük belső logikája alapján a legfrissebb adatok és összefüggések birtokában alakítottak ki, megalkuvás nélkül közlik az érdekeltekkel. És természetesen tegyük hozzá, ha az érdekeltek figyelembe veszik véleményüket, vagy egyáltalán képesek a szakvélemény megértésére. Az utóbbi évtizedekben ugyanis nem volt hiány önfejű szakemberekben, akik a „kollektív bölcsességgel" szembeszállva jó előre felhívták a figyelmet a koncepcionális vagy egyedi hibákra, gondoljunk csak például Liska Tiborra. Sorsuk — néhányuké 10-15 év múlva talán jóra fordult — szinte egyöntetűen példázza, hogy a szakmai javaslatok és szakértők megítélését magukat túlélt ideológiák, tekintélyféltés stb. alapján, nem pedig szakmai szempontok szerint értékelték. A gazdaságirányítás új rendszere ezen a téren a kívánatos folyamatok erősítését szorgalmazza, de előre látható, hogy ehhez a politikai szerkezetben is megfelelő szakemberekre van szükség.

TANULSÁGOS VOLT ebben az összefüggésben a szakember és a hivatalnok (bürokrata) szembeállítása. A szakember megbízója (esetünkben végső soron az egész ország) jólétét és érdekeit képviseli, míg a bürokrata elsősorban azét a szervezetét, amelyben dolgozik. A szakember tekintélye szaktudásán, a bürokratáé pozícióján alapul. A szakember döntéseit törvények irányítják, a bürokrata arra törekszik, hogy állásfoglalásai megegyezzenek felettesei utasításaival. Az előbbi a tudományos közvélemény ítéletét tartja munkája szempontjából irányadónak, a bürokrata pedig a feletteséét. Nos, az elmúlt évszázadok története alapján nem nehéz megjósolnunk, hogy közéletünkben és intézményeinknél az elkövetkező évtizedekben melyik szemlélet lesz az uralkodó, bár H. T. külföldi szaktekintélyekre hivatkozva igyekszik meggyőzni bennünket, hogy egyáltalán nem szükségszerű az, hogy a hivatal egyúttal a nem kívánatos bürokráciával párosuljon. Szeretnék igazat adni a szerzőnek, azonban az időben elég hosszú periódus, valamint a szocialista valóságunk (amelyben pedig kezdettől fogva kemény harcot folytatunk ellene) példái ennek éppen az ellenkezőjét bizonyítják.

H. T. sokat vár a gazdaságirányítás új rendszerétől, amely a decentralizálás révén a területi szervezetek érdekérvényesítési lehetőségeit erősítve egyúttal kényszeríthetí a gazdálkodási egységeket arra, hogy jobban tűrje a rendhagyók útkeresését, az értelmiségiek és dolgozó kollektívák önállóságigényét, ami a jelenlegi helyzetben a tevékenység javításának egyik legfőbb forrása lehet. Helyesen állapítja meg ugyanakkor, hogy a decentralizálás nem jelent automatikusan demokratizálást is.

A szellemi munka rohamos térhódításának korszakában nehéz feladat lenne arra válaszolni, hogy ki tekinthető értelmiséginek. H. T szerint egyetemi diploma nélkül is lehet valaki értelmiségi. Érezve, hogy talán túl szélesre tárta az ajtót, néhány példával értelmezni kívánja, hogy kik is méltók arra, hogy diploma nélkül is értelmiségiek lehetnek: Ady Endre, Kosztolányi Dezső, József Attila, Veres Péter, az élők közül pedig Csoóri Sándor, Lázár István, Gyurkó László szerepel a sorban, akikhez a Kovács András filmjéből ismert nehéz embereket is oda sorolhatjuk.

Valóban impozáns értelmiségi csapat, akik meggyőzően bizonyítják, hogy nem mindig az egyetemi diplomával rendelkezők, vagy akár az Akadémia tagjai koruk legnagyobb gondolkodói, művészei, tudósai. Alkotni diploma nélkül is lehet. Ez a nézet azonban hivatalos körökben még nem terjedhetett el. Mindenesetre türelmetlenül várjuk, mikor fogják például Csoóri Sándort vagy a nehéz emberek egyikét-másikát az Akadémia levelező tagjává választani. Örömmel számolnék be a székfoglaló előadásaikról.

Kósa Somogyi

KER.KARI TANÁCS

A diák folyamatos munkájáért

A kereskedelmi kar tanácsa legutóbb az évközi hallgatói munka ösztönzési módszereinek megvitatását állította ülése középpontjába.

A vitaalap a *Bajnógel József* docens vezette munkabizottság gondosan készített gondolatébresztője volt, mely leszögezi, hogy eredményes képzés csak jól felkészült, igényes oktatókkal és megfelelő alapképzettségű, tanulni kész, sőt akaró diákokkal lehetséges. Sajnos az oktató társadalmi aláértékeltsége és a hallgató alapkészültsége, végzés utáni perspektívátlansága alássa ezt. Ezen változtatni kell. Magasabb színvonalat csak az intézmény egyetemi szelleme és az oktató igényesebb magatartása tud érvényesíteni, sugározni.

A rendszeres, folyamatos évközi munkát ezen túl pedagógiai eszközökkel is ösztönözni lehet, mind a folyamatos számonkérés és a negatív ösztönzés (uv-díjemelés stb.), mind a pozitív ösztönzés (önálló feladatok, kiselőadás, házidolgozat és megvédése, esettanulmányok, viták, versenyek, tdk, jegymegajánlás és -beszámítás stb.) eszközeivel. Az átfogó gondolkodásmódot, a kritikai érzéket, a problémamegoldó készséget, a társadalmi-gazdasági összefüggésekben gondolkodást kellene honorálni. A folyamatos munkának azonban gátja a hallgatók egyenetlen és magas óraterhelése, az, hogy a hét első felében reggel 8-tól este fél 6-ig óralátogatással vannak elfoglalva. „Ilyen elfoglaltság mellett az oktatás és a tanulás, sőt a hallgatás hatékonysága is válságba kerül."

A hallgatói közöny oka még a végzés utáni fizetés elégtelensége és az egyetemi eredménytől való függetlensége, az, hogy a vezető állások betöltésénél még mindig nem a végzettség és a képesség a meghatározó, sőt egyes alacsonyabb szakmai képesítésekhez nem elég a diploma, hanem külön tanfolyam kell. „Ilyen ellentmondások közepette nehéz a hivatástudatról beszélni, céltudatosságot elvárni, tényekkel szemben nehéz optimistán perspektívát vázolni."

A tömegoktatás jelenlegi keretei közt a hallgatókkal való, szükséges személyesebb foglalkozás lehetőségei szűkek, sem a tanári terhelés növelésére, sem létszámuk emelésére, sőt átcsoportosításokra sincs mód. Segítene a demonstrátori rendszer újraélesztése, az arra érdemes hallgatóknak az oktatásba, példák és esettanulmányok kidolgozásába, gyakorlatvezetésbe, dolgozatjavításba, valamint tanszéki kutatásba való bevonása. Csökkenteni kellene a szemináriumi létszámot és az oktató adminisztratív kötöttségeit is.

A vita során *Molnár László* docens a gondolkozva tanulás, a problémacentrikusság, a vitaorientáltság fontosságát hangsúlyozta. Baj az, mondta, ha a sok szétaprózott vizsga, beszámoló öncél, nincs benne további érdekeltség. *Forgách Tibor* és *Kovács Ferenc* az előadási forma mellett kardoskodott, Forgách Tibor hangoztatta, hogy az elhangzott javaslatok a reformba ágyazva valósíthatók meg, Kovács Ferenc pedig a gondolkozni tanulás jelentőségét. A hallgatói képviselők a téma jelentőségét a folyamatos, mélyebb tanulás elősegítésében, az önállóság növelésében és a vizsgaidőszaki túlterhelés csökkentésében látják, a pozitív ösztönzés mellett érveltek. *Frenyo Andrea diák*, a több tantárgyban tanultakat hasznosító integrált tanulmányi versenyekre, és a nyelvi felkészülés és szigorlat segítésére nyelvi versenyekre tett javaslatot. A nyelvi intézet képviselői szerint azonban ehhez nem elég a „játék", hanem kollokvium kell. Egyúttal felhasználták az időt a hallgatók, a KISZ, a Közgazdász bírálatára a nyelvoktatást ért bírálatok miatt. *Kollarik Amália* dékán felhívta a figyelmet a nyelvi és az integrált versenyek szervezésére, megköszönte a tanári és hallgatói előkészítő anyagokat majd így zárta le a vitát: eredetileg úgy gondoltam, a mostani tavaszra látszanak már a reform egyetemi körvonalai, és abba oltva gyümölcsöztethetjük a mai vitát. Így azonban sajnos ketté kell választani a ma is alkalmazható és a potenciális ösztönzési módszereket, ezekről a következő félévre útmutatót készít.

A tanácsülés személyi ügyekben foglalt állást, egyetem tanári és docensi pályázatokat tárgyalt, valamint meghosszabbítani javasolta Kollarik Amália dékáni és *Bernáth Tivadar* gazdaságföldrajzi tanszékvezetői megbízatását, végül — kettős jelölés és nagy vita után — a testnevelés tanszék élére 12 szavazattal *Zsadányi Istvánt* és 10 szavazattal *Tóth Andornét* javasolta.

—s

Köszönjük a KEN-t

A KISZ-bizottság ezúton is köszöni a IX. közgazdasági egyetemi napok tartalmas rendezvénysorozata szervezésében közreműködőknek lelkes és áldozatos munkájukat.

KISZ-bizottság

„Semmi sem idegen tőlem, ami emberi...”

Marxra emlékezünk

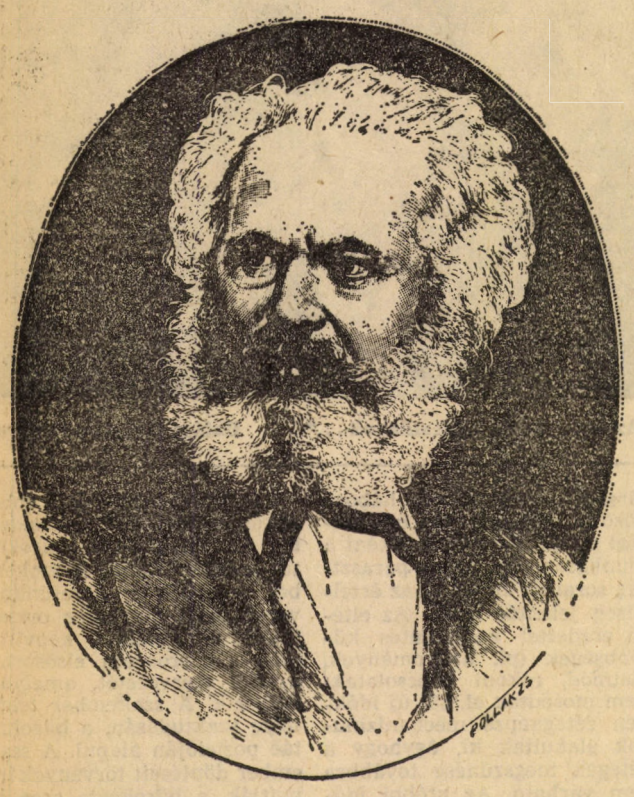

Pollák Zsigmond korabeli metszete, egy 1867-ben Hannoverben készült fotó alapján.

Személyleírás Marxról, a porosz rendőrség számára

Születési helye:	Trier
Kora:	27 év
Magassága:	5 láb és 5 hüvelyk
Haja, szemöldöke:	fekete
Homloka:	egyenes
Szeme:	barna
Orra:	vastag
Szája:	közepes
Szakálla:	fekete
Álla:	kerek
Arcformája:	tojásdad
Arcbőre:	tiszta
Hivatása:	a filozófia doktora
Különleges ismertetőjele:	nincs

Maga Marx típusa volt az olyan embernek, aki energiából, akaraterőből és törhetetlen meggyőződésből figyelemreméltó. Fején sűrű, fekete bozont, kezét szőr borítja, kabátja félregombolva, de külseje mégis olyan emberé, akinek megvan a joga és ereje arra, hogy tiszteletet követeljen maga iránt, bármilyen különös is megjelenése - és viselkedése. Mozdulatai szögletesek voltak, de merészek és magabiztosak; egész modora ellentétes volt a társadalmi érintkezés elfogadott formáival; büszke volt, valami lenéző árnyalattal, s ércesen csengő erőteljes hangja csodálatosan megfelelt az emberekről és dolgokról mondott radikális ítéleteinek. Marx nem is beszélt másképpen, mint ilyen megfellebbezhetetlen ítéletekben, amelyekben még valami minden szavát átható, szinte fájóan éles hang is uralkodott.

Pável Vasziljevisz Annyenkov (1880)

Karl Marx vallomásai:

Kedvenc erénye:	egyszerűség
Kedvenc erénye férfiaknál:	erő
Kedvenc erénye nőknél	gyöngeség
Fő jellemvonása:	állhatatosan egy célra törekedni
Mit tart boldogságnak:	küzdeni
Mit tart boldogtalanságnak:	meghódolni
A bűn, amelyet a legjobban utál:	csúszás-mászás
Kedvenc időtöltése:	könyveket búvni
Színe:	vörös
Kedvenc étele:	hal
Kedvenc életszabálya:	semmi sem idegen tőlem, ami emberi
Kedvenc jeligéje:	mindenben kételkedni kell

(Marx 1818-ban született egy trieri polgárcsaládból, abban a városban, ahol a francia forradalom leginkább szétverte a porosz államrendet. Marx családja ilyen szellemi légkörben élt:)

A hölgyek meglehetősen szeretnek öltözködni, némelyikük számomra idegen ízlés szerint. Kis körökben és zártkörű társaságokban dolgoznak, azaz kötögetnek. Pénteken este meghallgatják 5—6-ig Wyttenbach történelmi előadásait. Nyáron szerdánként 5—8-ig a Gilbert kertbe szokás menni, kávét és bort inni, zenét hallgatni, dohányozni és kötögetni... Kéthetenként a Kaszinóban összejövetelt tartanak, ... többnyire azonban családi körben látogatják meg egymást, hetente legalább egyszer.

(Ernst von Schiller)

Trierben végzi középiskoláit, majd családi kérésre jogi egyetemen tanul tovább. Az egyetemek légkörét jellemzi a következő visszaemlékezés:

Nyomasztó idők jártak a rajnai egyetem ifjaira; álig lehetett már szó a kenyérkereseti stúdiomon túlmenő szellemi törekvésekről, vagy olyan eszmékről, amelyek azelőtt a diákság körében uralkodtak. Minden a kocsmaéletre szűkült le, amely a korporációkban (bajtársegyletekben) folyt; ezek tulajdonképpen be voltak tiltva, s megtűrt rakoncátlanságként az egyetem hurátorának és bíráinak szigorú felügyelete alatt állottak. Buzgó szimatolás folyt a bajtárs egyleti ifjak körében dicsőséget és rangot jelentő párbajok után, s az itt esett kardvágások... gyakran végződtek vizsgálattal, e vizsgálatok pedig kancerrel, eltanácsolással, vagy kicsapással... Nem szívesen vették, ha a kocsmában „tudálékoskodik” valaki, s a tulajdonképpeni ivászatokon ilyesmiért rögtön összeült a „sörkonvent”, hogy a megfelelő rund sör fizetésével büntesse a vétkest.

(Henrich Bürgers)

(Marx először a bonni egyetemre iratkozik be, ahol a következő tárgyakat tanulja:)

Az 1835—36-os téli szemeszterben:

A jogtudomány enciklopédiája; Római polgárjog; A Rómaiak története; Görög-római mitológia; Homérosszal kapcsolatos kérdések; Újabbkori művészettörténet.

1836-os nyári szemeszteren:

Német jogtörténet; Propertiusz elégiái; Európai nemzetközi jog; Természetjog.

(A magatartására vonatkozóan a következők szerepelnek a bizonyítványában...).

... Éjszakai csendháborító lármázás és részegség miatt egynapi karcerbüntetésben részesül; egyébként erkölcsi és anyagi tekintetben semmi ránézve hátrányos dolog nem jutott a tudomásunkra.

(Atyja beleegyezésével Berlinben folytatja tanulmányait, amely egyébként is tervei között szerepelt, de miután maga is résztvett egyetemi párbajokban, a kicsapatás elől jobbnak látta, ha távozik a bonni egyetemről. A berlini egyetemen a következőket tanulta:)

1836—37-es téli szemeszteren: Pandekták; Büntetőjog; Antropológia.

1837-es nyári szemeszteren: Egyházjog; Általános német polgári perrendtartás.

1837—38-as téli szemeszteren: Büntető perrendtartás.

1838-as nyári szemeszteren: Logika; Általános földrajz; Porosz országos jog.

1838—39-es szemeszter, téli: Örökösödési jog.

1839-es nyári szemeszteren: Ézsajás (teológiai téma).

(Az 1839—40-es téli és az 1840-es nyári szemeszteren nem vett föl hivatalosan semmilyen kurzust.)

1840—41-es téli szemeszteren: Euripidész.

(Az egyetemen magatartására vonatkozóan „fegyelmi tekintetben semmi különösen hátrányos megjegyezni való nincs.” Ezzel Marx befejezte egyetemi tanulmányait, de az előzőekhez tudnunk kell, hogy nem hivatalosan filozófiai kurzusokra járt és az egyetem ideje alatt megírja doktori értekezését. Egy hónap múlva a jenai egyetemen doktori címet kap. Mindebből következik, hogy Marx nem kívánt jogi pályára lépni, mint szülei akarták, hanem filozófusként keresett munkát. Egyetemi katedrát azonban nem sikerült szereznie. Az időt álláskereséssel és az úgynevezett „doktorklub” vitáin múlatta, s ekkor fogalmazódnak meg radikálisan új eszméi. Ebben a korszakban született Engels gúnyverse róla.)

Kiszáguldott vadul, ugyan ki éri el?
Sörénye, mint az éj, hazája meg Trier,
Nem lép, hanem szökell és ugrik akkorát,
Hogy véled, tépi már az égnek sátorát.
Mert azt akarja tán a földre rántani
Azért látott karját a légben szántani.
És mintha ezer ördög ragadna üstökébe,
Öklével csapkod szerte, és tombol tőle dühébe'.

(A két főfoglalatosság a Rheinische Zeitung szerkesztői tevékenységében kerül nyugvópontra. A visszaemlékezések szerint Marx itt valósítja meg először az újságírás történetében a főszerkesztői szerepet és hívja ki először a hivatalos államot küzdelemre; amely az állam számára nehezebb lett, mint azt várta.)

Augusztus 6-i jelentésemben kifejezett azon reményem, miszerint a „Rheinische Zeitung”-nak magától meg kell szűnnie előfizetőinek csekély száma miatt, sajnálatomra nem vált valóra,... Az előfizetői létszám elegendőnek látszik arra, hogy biztosítsa a lap fennmaradását, a lap irányzata mind pimaszabbul és ellenségesen fejeződik ki, ennélfogva most komoly rendszabályokat kell majd alkalmazni vele szemben.

Von Schaper tartományi főrezidens 1842. november 10.

(Marx végül is megválik a szerkesztőségtől 1843 elején, sőt bejelenti kivándorlási szándékát, amely szándék az állam véleménye szerint „nem lenne veszteség”. Egyelőre azonban Párizsba vándorol ki, ahol folytatja munkáját, amelynek legfőbb célja a német társadalom gondolkodását beoltani a francia szocializmus eszméivel.

A harcot már nem egyelül folytatja, hanem feleségével, akivel 1843. június 19-én köt házasságot. A házasság a kor szokásai szerint korai volt, mert Marx nem rendelkezett rendszeres jövedelemmel, nem volt bevett polgári foglalkozása, sőt miután nem jogi pályán helyezkedett el, apja halála után anyja az örökségét is visszatartotta. A kor szokásaihoz tudni kell, hogy apja is csak 37 éves korában érte el a „házasságérettséget”. Mindezek ellenére megházasodott és 7 gyermekük született.)

A Marx család gyermekei

Jenny Marx: 1844—1883. Charles Longuet felesége lett, és jelenleg is élnek leszármazottaik. Becenevén: Bye Bye; Qui-qui; Kína császára; Don Quichotte;

Laura Marx: 1845—1911 Paul Lafargue felesége. Becenevén: Kakadu; Hottentotta; Magántitkár; Konyhatündér; Hölgylovas; Költőnő.

Edgar Marx: 1847—1855 Becenevei: Much ezredes; mouche (légy)

Heinrich Guido Marx: 1849—1850 Becenevei: Főxchen, Kis puskaporos összeesküvő.

Franciska Marx: 1851—52 Beceneve: Fränzchen

Eleanór Marx: 1855—1894 Becenevei: Elly, Kína trónörököse, Alberich a törpe. Edward Aveling élettársa

Ismeretlen nevű gyermek 1857.

(A Marx család tehát súlyos tragédiákon ment keresztül, de a túlélő gyerekek mégis boldogan éltek és a munkásmozgalomhoz kapcsolódtak. 1845-ben Marx megszünteti porosz állampolgárságát, de nem vándorol ki Amerikába sem, így hontalanként éli le életét. Azt a rövid időszakot kivéve, amikor az 1848-as forradalmi Franciaország állampolgárává fogadja. A forradalomig Párizsban és Brüsszelben él és állampolgárságát is azért kellett megszüntetnie, hogy a porosz király ne élhessen kiadatási kérelmével Franciaország és Belgium felé. Ez az időszak alapozza meg gyakorlati forradalmi tevékenységét is — szervezi a Kommunisták Szövetségét és így a '48-as forradalmakban már felkészülten vehet részt. Újra újságot ír, szerkeszt Neue Rheinischer Zeitung címmel.)

Azzal a merészséggel és élességgel, amellyel a „Neue Rheinischer Zeitung” felépett és a tények alapján leleplezte a reakció törekvéseit, feltárta a frankfurti és a berlini ellenzéki pártok gyengéit és ostorozta a pártvezetők forradalmi energiájának hiányát, hamarosan óriási befolyást szerzett a közvéleményre, magával ragadva azokat, akik osztották elméletét, de még visszariadtak ezeknek gyakorlati következményeitől, vad szenvedélyre gyújtva a forradalmian izgatott tömeget, — végletességével sértve és elidegenítve magától másokat, akik a demokratikus alapon nyugvó fokozatos haladás hívei voltak és egy erőszakos reakció veszélyeit latolgatták, gyűlölettel és irtózattal töltve el a vagyonosokat és az üzletembereket, akik rendre és nyugalomra vártak. — emlékszik vissza H. Bürgers a polgári részvényesek bizalmi emberére, hiszen az újság részvénytársaságként működött; később pedig Marx saját vagyonából finanszírozta, és erre el is ment ez az összeg.

(A forradalmak bukása után Marx elhagyja a kontinenst, Angliában megy, ahol a porosz király nem tudja utólérni, mivel nincs kiadatási egyezmény a két ország között. 1851-től 62-ig rendszeres munkát kap a New York Daily Tribune c. lapnál és ez fedezi családi költségeit, kiegészítve Engels rendszeres juttatásaival, amelyek azonban csak a 60-as években válnak jelentősekké. Ekkorra Marxék már egy kialakult életformát mondhattak magukénak, amely a köznapi életben néha a féktelenségbe csap át, mint a következő példák is bizonyítják.)

Karl Liebknecht így emlékszik rissza

A legnagyobb mulatság a „lovaglás” volt — szamárháton, — amiben mindenki részt vett. Milyen féktelen nevetéssel és ujjongással járt ez! s micsoda mulatságos jelenetek-kel! Hogy mulatott Marx és hogy mulattatott bennünket! Bennünket duplán mulattatott: a kezdetlegesnél is gyengébb lovaglóművészetével és azzal a fanatizmussal, amellyel bizonygatta virtuozitását ebben a művészetben.

Egy este Edgar Bauer, aki Berlinből ismerte Marxot, és akkoriban — a „Szent család” (Német ideológia) ellenére — még nem volt személyileg rossz viszonyban vele, bejött highgate-i magányából a városba, hogy „sörutazást” tegyen. A feladat ez volt: Oxford Street és a Hampstead Road között minden vendéglőben „lehajtani valamennyit”, s mivel a városnak ezen a részén rengeteg a kocsma, bárhogyan korlátoztuk is ezt a „valamennyit”, e feladat nem csekélység. Rettenthetetlenül nekifogtunk és szerencsésen el is jutottunk a Tottenham Court Road végéig... Itt egyelőre megelégeltük a „sörutazást”, hogy egy kissé kitomboljuk magunkat, távfutásba kezdtünk, míg csak Edgar Bauer meg nem botlott egy rakás kőbe. „Hurrá, remek ötlet!” És vad diákcsínyekre emlékezve felkapott egy követ és zutty! egy gázlámpa csörömpölve darabjaira hullt szét. Az esztelenkedés ragadós — Marx meg én sem maradtunk tétlenek —, négy vagy öt lámpát törtünk össze... a csörömpölés fölkeltette egy rendőr figyelmét, s gyors elhatározással jelzést adott kollégáinak. A dolog válságosra fordult. Szerencsére áttekintettük a helyzetet és szerencsére ismertük a terepet. Rohantunk előre... s minden további kaland nélkül mindnyájan hazaértünk.

(A fenti anekdoták természetesen csak az ünnepnapokra vonatkoztak, de Marxnak voltak munkanapjai is, és ezeken a Tőke íródott.)

Marx munkanapja a következőképp nézett ki: Bár mindig igen későn feküdt le, reggel nyolc óra és kilenc óra között mindenkor talpon volt már, megitta fekete kávéját, átolvasta az újságokat, s azután dolgozószobájába ment, ahol hajnal kettő vagy három óráig dolgozott... A munka Marxnál szenvedéllyé vált; annyira lekötötte, hogy miatta megfeledkezett az evésről. Étkezéskor gyakran többször is szólítani kellett, míg lement az ebédlőbe, s alig ette meg az utolsó falatot, már ismét szobájába ment.

Lafargue

(1862-ben megszűnt biztos jövedelme az amerikai újságnál, s mint írja, „már arra is rászántam magam, hogy „gyakorlati ember” legyek és a jövő év elején beléptem volna egy vasúti irodába... Rossz kézírásom miatt nem kaptam meg az állást.”

A Tőke munkálatait ugyanakkor tovább nehezítette, hogy mint felesége írja:)

A könyv már előbb elkészült volna, ha (Karl) megmarad régebbi terve mellett, hogy munkáját 20-30 ívre korlátozza. De mert a németek csak a „vaskos” könyveknek hisznek, ... így Karl még sok történeti anyagot tett hozzá, s most mint 50 ív vastag kötet fog gombaként a német földre hullani.

(A könyv első kötete 1867-ben jelent meg és a hivatásos államok legnagyobb szomorúságára nem volt betiltható:)

A nyomtatvány szociáldemokratának,- ill. szocialistának vagy kommunistának tekintendő ugyan, de a fennálló állami, vagy társadalmi rend felforgatására irányuló, említett jellegű törekvések nem kerülnek napvilágra benne. Ennélfogva betiltására semmiféle ok nem forog fenn.

(Von Zernitzki rendőr hd. úr)

(Legalázatosabb jelentés egy porosz rendőrségi szakértőtől:)

A mellékelt nyomtatvány: „A tőke. Politikai gazdaságtan bírálata, K. Marxtól”.

— Nem esik a szocialistatörvény 6 §-a alá (tiltott szociáldemokrata irodalom jegyzéke) —, jóllehet a „tőkés és a földtulajdonos alakját semmiképpen sem festi rózsás színben”. „De személyekről itt csak annyiban van szó, amennyiben azok gazdasági kategóriák megszemélyesítői, meghatározott osztályviszonyok és — érdekek — hordozói”. Szerző tudományos alapról „a gazdasági társadalomalakulat fejlődését természettörténeti folyamatként fogja fel”, s nem teszi „felelőssé az egyént olyan viszonyokért, amelyeknek ő társadalmilag terméke marad, bármennyire föléjük emelkedhet is szubjektíve.”

Dr. v. Schultzendorff

(A hátralevő években Marx még néhány kisebb terjedelmű elméleti munkát tett közzé, de ezek már inkább a közvetlen politikai, -pártszervezői tevékenységet segítették, ami együtt járt azzal, hogy Marx is ezekhez a kérdésekhez kapcsolódott jobban. Köznapi életében is egyre nagyobb súlyt nyert a pártszervező tevékenység, ahogy azt Engels elmondja:)

Ami azonban a kicsinyes akadékoskodókat, akik semmik, de minden szeretnének lenni, a legjobban bosszantja, az ez: elméleti és gyakorlati teljesítményeivel Marx olyan pozíciót vívott ki magának, hogy a különböző országok minden munkásmozgalmának legjobb emberei teljesen megbíztak benne. Döntő pillanatokban hozzá fordulnak tanácsért, és akkor rendszerint úgy találják, hogy az ő tanácsa a legjobb... Nem Marx tehát az, aki rákényszeríti az emberekre a véleményét, vagy éppen akaratát, hanem ezek az emberek maguk mennek hozzá. És éppen ezen alapszik Marx sajátos, a mozgalom számára rendkívül fontos befolyása.

(Marxot azonban minden üldöztetés és utálkozás ellenére a polgári társadalom is befogadja, mint korreprezentánsát, sőt adott esetben még reklám céljára is igénybeveszi nevét. Mint mutatja a karlsbadi fürdőigazgatóság „reklámfüzete”, amelyben a következő nevekkel csalogatja leendő vendégeit: Fouché, francia rendőrminiszter 1818-ban; az 1819. évi miniszteri kongresszus tagjai: Metternich herceg pl.; később Münch-Bellinghausen gróf, államminiszter, Esterházy herceg, Von Grammont herceg, Bismarck, Roncher, Muchanoff, Armin gróf, és Karl Marx, Londonból.

Ennél vannak mélyebb nyomai is Marx hatásának, a polgári gondolkodásra, ahogy egyik levelében megfogalmazza:)

Bismarck elküldte hozzám egyik satrapáját, Warnebold ügyvédet. Engem és „az én nagy tehetségemet a német nép érdekében óhajtja felhasználni”... Rólunk kettőnkről (Engelsnek címezve a levél) egészen más a vélemény Németországban, kivált a „művelt” hivatalnok-réteg körében, mint ahogyan mi tudjuk. Így például meglátogatott Merkel az itteni statisztikai hivatal vezetője és elmondta, hogy évek során át hiába tanulmányozta a pénzforgalom problémáját, én pedig azonnal egyszer, s mindenkorra tisztáztam a kérdést... Ezek lappáliák, de fontosak számunkra. Erre a hivatalnokrétegre nagyobb a befolyásunk, mint az iparoslegényekre.

(Marx egész életében rengeteget dolgozott a proletárforradalomért, és a munka lassan felőrölte egészségét. Utolsó éveiben gyakran hónapokig képtelen volt dolgozni. Fürdőhelyekre kellett járnia, de akkut betegségeit már nem tudta legyőzni, s 1883. március 17-én a hivatalos bejegyzés szerint Laryngitis-ben (gégerák) elhunyt.)

„Fel sem mérhető, mit vesztett ebben a férfiúban az európai és amerikai harcos proletariátus, mit vesztett benne a történelem tudománya. Nagyon is hamar érezhetővé lesz az űr, amelyet halála hátrahagyott” — mondhatjuk mi is Engels gyászbeszédével, tudva, hogy Marx a tömegek megtestesítője volt.

Az összeállítást készítette: PÁSZTOR MIKLÓS

Fiatal kutatók a marxizmusról (2.)

„Példát kell vennünk Marxtól a valóság és a valóság elemzése tiszteletében”

Beszélgetés Bihari Péter tanársegéddel

— A közvéleményben felerősödött kérdéseknek és kételyeknek szeretnék hangot adni. Melyek szerinted a marxi rendszer azon elemei, amelyek a ma kérdéseinek feltevéséhez és vizsgálatához fontosak? Melyek a marxi módszernek ezen elemei? És mennyire aktuális a marxizmus ma?

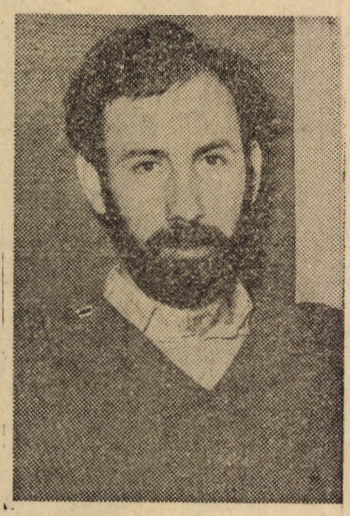

Először is: úgy gondolom, a marxi rendszerről, mint egészről, igen nehéz beszélni. Nem mintha ilyen nem létezne, csakhogy a marxizmus kutatás-oktatás jelenlegi intézményi feltételei között ki-ki a maga szakterületének (én a politikai gazdaságtan oktatóének) nézőpontját érvényesíti. S ez szükségképpen korlátolt-korlátozott nézőpont. Ez a beszűkültség abból fakad, hogy a marxizmus hagyományos és új „alkotórészei” önálló életre keltek, már-már idegenül viszonyulnak egymáshoz, folyamatosan dezintegrálódik a marxizmus. Itt már rég nem specializálódásról, sajátos megközelítési módról, vagy sajátos eszköztárról van szó. A komplex megközelítés szétéséről beszélek. Az egyetem érintett tanszékei közötti együttműködés szinte teljes hiánya, úgy gondolom, alátámasztja ezt a megállapítást. A kapcsolatot jobbára a marxizmus-birodalmak határháborúi vagy a „ki ki elől eszi el a kenyeret”, és egyéb tyúkperek jelentik. Mind a tudomány, mind az oktatás szempontjából alapvetőnek látom a marxizmus-diszciplinák újraegyesítését. A lehetőségek igen tágak: közös kutatásoktól, tanszékközi tárgyakon, közös tananyagkészítésen, kölcsönös lektoráláson keresztül témára orientált intézetek kialakításáig. A szükséges intézményi-szervezeti lépések végiggondolására és megtételére jó lehetőséget biztosíthat az egyetemi reform.

A kérdésre térve, úgy látom, a marxi rendszernek a legégetőbben fontos elemei éppen azok, amelyek nincsenek kifejtve a marxi rendszerben.

Ne felejtsük el, hogy Marx terveit csak töredékesen valósította meg. A Bevezetésből ismert vázlatból egyetlen pontot dolgozott ki — ez A tőke a maga több ezer oldalával. A többi a vázlat szintjén maradt, illetve a nehezen áttekinthető életmű egy-egy elejtett, nem egyszer egymásnak ellentmondó utalásából következtethetünk rá. Ilyen égetően hiányzó pont az állam szisztematikus elméleti kifejtése. Az említett vázlat szerint ez lett volna a Tőke után következő pont. Sokat mond tudományunk helyzetéről, a Marx-követők felelősségéről, hogy azóta sincs állam-könyv, mégcsak kísérletek sem nagyon voltak a megírására.

Marxnál az elvonttól a konkrét felé való haladás, a kifejtési rend egyik állomása: az állam. A XIX. századi kapitalizmus elméleti rendszerezésének első lépcsőjében is problematikus elvonatkoztatni az államtól. (S az is figyelemre méltó, hogy Marx kalandozó írásstílusa ellenére is menynyire kevés közvetlen utalás van az állam gazdaságelméleti helyére.) Megítélésem, a kezdő kutató prekoncepciója szerint a mai viszonyok mellett elméletileg tarthatatlan az említett absztrakció: a modern társadalmak alapstruktúrái nem tárgyalhatók az állam nélkül.

Módosul az alap-felépítmény viszony. Az állam nem egyszerűen a gazdasági viszonyok kifejeződése, (az állam, mint a gazdaság visszhangja persze sosem volt igaz, de most nem erről beszélek), az állam a gazdasági viszonyok része, maga is termelési viszony. Teljességgel értelmezhetetlen, tartalmatlan, üres halmaz az állam nélküli modern gazdaság.

Nem tekintem kielégítő megoldásnak a modern kapitalizmusra vonatkozóan az állammonopolista kapitalizmus elméletet, amely vagy nem lép túl a keynesizmuson, vagy a monopóliumok puszta eszközének tekinti az államot. Az állam termelési viszony jellegét, nyilvánvalóvá teszik a szocializmus gazdaságát leíró legújabb közgazdasági eredmények. Vaskosan a termelés során kialakuló emberek közötti kapcsolatot testesít meg az állami gazdaságirányító szervek és vállalatok közötti alku, a termelés mennyiségének, minőségének döntő tényezője, aminek még az a sajátos vonása is megvan, hogy a dologi közvetítettség is gyengül vagy hiányzik, perszonalizált viszonnyal, „tisztán” látszat nélkül termelési viszonnyal van dolgunk. Ha sorrendet állítunk, hol dőlnek el a termelés nagy kérdései, vitathatatlanul előbbre rangsorolódik az állam-vállalat viszony, mint a vállalat-vállalat, azaz a közvetlen árutermelők viszonya. (Megjegyzem, hogy az állam, mint a termelési viszonyok része Marxnál is felbukkan egy villanásra a Gazdaságfilozófiai kéziratokban.) Az állammal kapcsolatos jövőbeni kutatások tehát már nem a fokozatos konkretizáció következő lépését, a marxi vázlatpont kipipálását, hanem az alapstruktúrának, az „egyszerű kategóriák” körének, s egymáshoz való viszonyuknak vizsgálatát jelenti.

A hiánylista hosszan folytatható lenne, most azonban csak egy további elemet emelnék ki.

Súlyos gondnak érzem a zárt nemzetgazdasági absztrakció feloldatlanságát. A nemzetközi gazdasági kapcsolatok érték- és kizsákmányoláselméleti következményei a politikai gazdaságtan számára mindmáig feltáratlanok. Így mondanivalónk nemcsak lehatárolt érvényű, hanem félő, hogy sok esetben tévútra terel.

A marxi módszerről szólva, először is a jelenség-lényeg-jelenség formulában való ábrázolást emelném ki. E módszertani elvnek a leírása a Bevezetésben szerepel, gyakorlati alkalmazását pedig legjobban A tőkében követhetjük nyomon. S ennek kapcsán gyakran jut eszembe, hogy a marxizmus apologetái gyakran esnek abba a hibába, amiért Marx annyit bírálta a polgári közgazdaságtudomány korabeli képviselőit. Nevezetesen: összekeverik a jelenség tartalmát, magával a megjelenő jelenséggel. S erre a marxizmussal kapcsolatban is vigyázni kell. A polgári közgazdaságtudomány a termelés egy megjelenési formáját tekinti a termelés örök formájának, számos „Marx-ista” pedig a marxizmus egyik megjelenési formáját tekinti a marxizmus egyszer-s-mindenkorra érvényes formájának. Jóllehet a marxizmusnak is van „lényege” és „jelensége”. Az utóbbi az úgynevezett szabadversenyes kapitalizmus Angliájának Marx által adott társadalomképe. Ebben az értelemben felfogva, a marxizmus jelentős része nem aktuális, s az elmélettörténet tárgykörébe utalandó. A mai kor nem a szabadverseny kora. Megítélésem szerint nem magyarázható az árak alakulása a tőkék egyenlőségének feltevése, s az erre épülő termelésiár-elmélet alapján; vagy a mezőgazdaságban képződő jövedelme a bérleti rendszer alapján. Az angliai szabadversenyes kapitalizmust leíró egyes konkrét összefüggések mögött azonban általánosabb érvényű törvények is kitapinthatók. Olyanok, mint

az összhang-törvény, a társadalmi lét- és társadalmi tudat viszonyának tartalma, stb. Ezen általános-módszertani tételek képezik a marxizmus „lényeg” szintjét. S minthogy általános tételekről van szó, ezek jelentik a marxizmus aktualitását napjainkban. Aki tehát elfogadja a szabadversenyes kapitalizmus marxi elemzését, annak számára az említett értelemben aktuális a marxizmus. S megfordítva: aki szerint a marxizmus nem mond sokat a mai korról, annak számára a XIX. századra vonatkozó elemzés sem mondhat sokat. A marxi tételek időszerűtlenségének, illetve változatlan érvényességének féloldalas állításai megjelenési formájával azonosítják a marxizmust, s ennyiben felszínesen viszonyulnak hozzá.

A feladat csak látszólag olyan egyszerű, hogy: csupán meg kell mondanunk, hogyan érvényesülnek az általános tételek a mai viszonyok között. Először: ily módon nem ragadható meg a szocializmus specifikus lényege, amennyiben azt valóban specifikus társadalmi formának tekintjük. Másodszor: az sem egyértelmű, mely tételek érvényesüléséről is kéne beszélni. Kizsákmányolás valóban csak magántulajdon bázisán fejlődhet ki? Valóban csak a kapitalizmus sajátja a munkaerő áru jellege stb. A harmadik nehézséget az jelenti, hogy mindeddig roppant leegyszerűsített módon értelmeztük az általános érvényű tételeket. A felépítmény, különösképpen az állam sosem volt puszta „visszatükröződés”, önmozgása pedig sosem volt egyszerűen a gazdaságra gyakorolt „visszahatás”. Merő formalizmus a gazdaság primátusáról beszélni, ha elszakítva, s nem kölcsönös meghatározottságuk rendszerében vizsgáljuk a társadalmi szférákat. Az „amilyenek a termelőerők, olyanok a termelési viszonyok” egyváltozós lineáris függvénynek — ha szabad így fogalmazni — nincs értelmezési tartománya. Úgy gondolom, jelentős tudományos erőket igényelne e társadalomfilozófiai (?), politikai gazdaságtani (?), mondjuk inkább: marxista összefüggések tartalmának újragondolása.

Marx a kaotikus jelenséghalmaztól absztrakción át jut a lényegig. A legmélyebb kategória nála az érték, melybe mintegy belesűrítődnek kora társadalmának meghatározó viszonyai. Az „érték” azonban szükséges, de nem elégséges a mai társadalmak alapviszonyainak kifejezésére. Főként a jelenlegi szocializmus nem ilyen egydimenziós társadalom. Úgy látom viszont, hogy a szocializmus közgazdaságtana jelenleg még mindig a jelenség-lényeg-jelenség út első szakaszánál tart, s a szocializmus adekvát kulcskategóriáit keresi.

Voltak (és vannak) ugyan kísérletek, melyek a „terv”, „tervszerűség” kategóriái, a „tervszerű arányos fejlődés” törvénye révén kívánták elméletileg rekonstruálni a szocializmus valóságát. Azt hiszem ma egyértelműen állítható, hogy e kulcskategóriák és tételek nem állták ki a valósággal való összevetés próbáját. Így kényszerű módon vissza kell térnünk a tények világához, s onnan kiindulva, újrakezdve mással (is) kell próbálkoznunk. Ebből következik számomra az úgynevezett leíró közgazdasági elméletek fontossága. Az objektív körülmény „értékeli fel” szerepüket, hogy egyelőre a valóság ábrázolásához szükséges fogalmakkal sem igen rendelkezünk. Ma már tudjuk, hogy az érték melletti további kulcskategóriákat az alku, a költségvetési korlát puhasága, a vállalat-állam viszonya körül kell keresni. Csakis ezen ismeretek birtokában juthatunk el a jelenlegi szocializmus alapvető társadalmi-gazdasági viszonyait kifejező kategóriákhoz.

— A jelenségtől a lényegen át a jelenségig; a valóságtól a fogalmakig... Kell-e ehhez marxizmus? Nem evidens tudományos vizsgálati alapkövetelmények-e ezek?

— A különböző elméleti rendszerek nem egyszerűen aszerint különböztethetők meg, hogy elvileg elfogadnak-e ilyen vagy olyan általános módszertani tételeket, hanem aszerint is, hogy gyakorlatilag alkalmazzák-e azokat. Úgy gondolom, hogy például a szocializmus politikai gazdaságtanaként oktatott anyag mindeddig, bár lépten-nyomon Marxra hivatkozott, gyakorlatilag nem felelt meg ezeknek az „alapkövetelményeknek”.

— Mitől marxista tehát ma egy tétel? Attól, hogy ezeknek az alapvető módszertani követelményeknek megfelel, vagy attól, hogy marxistának nevezi ki magát?

— E kérdésre többféle kritériumrendszer alapján lehet válaszolni. Lehet azt felelni, hogy minden attól függ, menynyire rímel valami az egyes konkrét marxi megállapításokra. Ez esetben eleve minősíthetetlenek az olyan összefüggések, amelyeknek nincs közvetlen tárgyszerinti megfelelőjük a marxi életműben. Azt is lehet felelni, hogy a minősítés a legáltalánosabb tételekkel való összhangon múlik. E besorolás korlátját jelenti — mint ahogy erről már volt szó —, hogy a referencia-tételek „lesoványított” formában léteznek a fejünkben. S végül mondható, hogy a marxista-minőség a valósággal való meghatározott viszonyt jelent. Azt, hogy az osztálytársadalom megszűnésére vonatkozó osztályérdek alapján valami hitelesen tükrözi a valóságot, vagy sem. Nyilvánvaló, hogy e felfogás szerint a társadalmi gyakorlatban polgárinak nevezett közgazdaságtudomány számos tétele a marxizmus részét alkotja.

Ugyanakkor a tapasztalat nap mint nap igazolja, hogy egy-egy megállapítás ellentétbe kerülhet marxistaként ismert tételekkel, anélkül, hogy a társadalmi valósággal (mármint a tételeken kívüli valósággal) ellentétben állna. Azt hiszem, a tudományos megismerés szempontjából az utóbbi a lényegesebb viszony.

A valóságot adekvát módon tükröző elmélet és a társadalmi gyakorlatban marxistának számító elmélet mégis csak igen tág hibahatárokkal felel meg egymásnak. E diszkrepancia egyrészt abból fakad, hogy mint minden, az absztrakció magas fokán álló tudománynál, rendkívül nehéz lehet az elmélet verifikálása. Az ellenőrzés objektív nehézségei miatt is könnyen „fellazul” a tudomány, dilettánsok, potyautasok, konjunktúralovagok előfordulása elkerülhetetlen. Úgy gondolom, e meg nem felelésben fontosabb szerepet játszanak a tudományt monopolizáló csoportok és/vagy különféle politikai érdekek. Mindmáig a szocializmus egyik legitimáló tényezőjének számít a marxizmusra való hivatkozás, s ennek nevében, illetve ekként feltüntetve a legkülönbözőbb elmélet, s gyakorlat létjogosultságot kapott.

— Lehet-e a marxizmust „oktatni”?

— A kérdésben lappang, hogy a marxizmus oktatásának hatásfoka alacsony. Igen, ez így van: nagyon alacsony. Ez a helyzet az oktatás külső és belső feltételeinek eredményeként alakult ki. S a kettő közül a külső hatásokat tartom jelentősebbnek, melyek döntő tényezője a kutatás állapota. A szükséges minőségi fordulat bekövetkezésére mindaddig nem számíthatunk, amíg a marxizmus-kutatások eredményei nem javulnak számottevően. Mindenféle tananyagírás, szervezeti átalakítás addig csak részleges eredményt hozhat. Egy dolgot azonban ezekkel kapcsolatban mégis kiemelnék. Azt, hogy az oktatásnak is kutatáscentrikusnak, a kutatásnak pedig oktatáscentrikusnak kell lenni. Az „egy dolog amit kutatok, más amit oktatok” helyzetben főként az oktatás veszíthet. A kettő valamilyen formájú intézményesített összekapcsolása (erre ismét jó alkalom az egyetemi reform) rengeteg alkotó energiát szabadíthat fel, mind az oktatók, mind a hallgatók részéről. Az oktatás belső problémái közül a marxizmus már említett tartalmi-szervezeti széttagoltságán kívül a mennyiségi túl- és minőségi alulterhelés dolgát emelném ki. Az adott óraszámba olyan mennyiségű anyag préselődik, aminek elemző feldolgozására nincs lehetőség. Ám még így is többen tarthatatlannak mondják, hogy egy közgazdász hallgató mindössze néhány tucat oldalt olvas A tőkéből. Ezt én is bajnak találom, de megoldásként nem a tananyag kibővítését képzelem. Az elméleti felkészültségnek nem lehet fokmérője az, hogy ki hány kiló Marxot olvasott. Az ilyesféle voluntarizmus meg nem értett, félreértett Marx-képet, esetleg utálatot alakít ki a hallgatóságban. A túlzott mennyiségek nem ösztönöznek, hanem egyenesen kényszerítenek az igénytelenségre.

— Egyáltalán: lehet-e gondolkodásmódot tanítani?

— Ennek is bizonyára megvan a maga technikája. Csak, sajnos, az oktatók többsége, beleértve magamat is, nem részesültünk pedagógiai képzésben. Én magam számára azt a módszert alakítottam ki, hogy nem törekszem átfogni a teljes tananyagot, átrohanni mindenen, inkább szemezgetünk, mazsolázgatunk belőle. Néhány alaptétel részletesebb kifejtésével próbálok bepillantást adni Marx általam megismert gondolkodásmódjába, igyekszem megértetni, hogy példát kell vennünk Marxtól a valóság és a valóság elemzése tiszteletében. A tananyag szabta határokon belül persze törekszem, hogy a tételek egymásra épüljenek. E befektetés „átlagprofitjának” megfelelő olvasástechnika kialakítását, extraprofitjának pedig elméleti alapmunkák egyéni tanulmányozásának szükségletét és képességét tekintem.

— Mennyire valós és jó program ma a mai kérdések vizsgálatához a marxi szövegekből keresni a választ, a módszert? Nem bezárkózás-e ez?

— Szükséges, de nem elégséges program. Szükséges először is, mert számos konkrét marxi tétel ma is érvényes. A mai valóság nem ellentéte, átfedés nélküli folytatása a marxi kor valóságának. Szükséges továbbá azért, mert a már említett általános módszertani tételek a változó konkrét valóság viszonyai között is érvényesek. S szükséges a félreértett, túlértékelt Marx „helyretételéhez” is. Nos, tehát nem bezárkózás, ha valaki Marxot olvas, az a bezárkózás, ha mást nem olvas, vagy Marxot nem olvas. Csupán Marxot olvasni nyilvánvalóan nem elégséges a mai kor megértéséhez. Új kérdések egész tömege vár megoldásra. Ez olyan trivialitás, amit azt hiszem, senki sem vitat. Továbbá egyes már ismert kérdések másként vetődnek fel.

A szocialista országok tapasztalatai azt mutatják, hogy a magántulajdonosok kisajátításával még önmagában nem valósul meg a társadalmi tulajdon. Valami köztes forma jött létre, ami nem a hagyományos értelemben vett egyéni, de nem is kollektív termelőeszközbirtoklás. Sőt azt is látjuk, hogy jelenlegi társadalmi feltételeink között nem merültek ki teljesen a magántermelés történelmi tartalékai sem. Az egyéni kezdeményezések, alkotóképességek társadalmi hajtóerővé alakítását az államosított, de csak részlegesen társadalmasított szocialista tulajdon még nem tudja megoldani.

Tulajdonviszonyaink elméleti leírását ma már intenzíven keresik a társadalomtudományok. Kevésbé áll viszont a középpontban a jövőkép, a történelmi perspektíva kérdése, annak kutatása, hogy az egyre intenzívebben árutermelő szocializmusból hogyan lesz, lesz-e ténylegesen társadalmi tulajdonra épülő nemárutermelő társadalom.

— Az egyetem Társadalomelméleti Kollégiumának alapító igazgatója vagy. Mennyire valós és jó program, nem bezárkózás-e a TEK tevékenysége?

— A Társadalomelméleti Kollégium alapítására tett javaslattal, úgy gondoltuk, valóságos társadalmi szükségletre felelünk. Erre utal, hogy a marxizmus-oktatás eredményeként évről évre újratermelődött egy olyan hallgatói és oktatói csoport, amely mintegy „második gazdaságban” igyekezett kielégíteni elmélet, ideológia iránti többletigényeit. E törekvéseknek kíván helyet, anyagi feltételeket, és az oktatás „primér szektorába” való visszavezetés számára lehetőséget teremteni a TEK. S hogy ma is valóban létező igényekre épül a kollégium, azt kielégítően bizonyítja, hogy ma már az alakuló létszám kétszerese, 60-70 diák a Társadalomelméleti Kollégium keretei között keresi az önképzés, a saját világnézet kialakításának lehetőségeit. Bár a kollégium „történelmileg” az egyetemen spontán módon szerveződött Tőke-olvasótáborokból nőtt ki, ehhez képest az elmúlt két évben jelentős profilszélesedés történt. Platóntól a mai szocializmus politikai rendszeréig terjedő skálán, mintegy 10-12 különböző témában folyik csoportmunka. A marxi művek jelentik mégis szakmai munkánk legszilárdabb elemét. A Tőke- és Grundrisse-körök tematikája, szakmai vezetése tűnik legkiérleltebbnek, legstabilabbnak. Program, szakmai meggyőződés számukra, hogy a kollégiumhoz csatlakozni szándékozó új tagoknak az ezek valamelyikében való részvételt javasoljuk első lépésnek. Az viszont megoldatlan kérdés, hogy kinek-kinek meddig érdemes alapozni, a klasszikusokkal foglalkozni, s mikortól kell átállni mondjuk a mai reformerek tanulmányozására.

Mind a marxi művekben való, s mai valóságtól elforduló öncélú vájkálás, mind a marxi elméleti-módszertani alapok nélküli „gazdaságpolitizálás” hiba, és mind az egyik, mind a másik előfordul a TEK-ben éppúgy, mint az egyetem hallgatói és oktatói közt általában.

Eredeti elképzeléseinkkel szemben számos alapkérdés egyelőre megoldatlan. Nem sikerül megvalósítani a különböző témák közötti szakmai együttműködést, inkább egymásmellettiség, mint egymásraépülés a jellemző. E szakmai pluralizmus a közösségi arculat, illetve az egyetemi közéletben való egységes fellépés hiányában is megnyilvánul. Apróbb-nagyobb bajaink ellenére úgy gondolom, hogy az igényes, a szakmai-világnézeti önkifejezés egyéni útját kereső diákok számára jelenlegi formájában is jó lehetőségeket biztosít a Társadalomelméleti Kollégium.

B. K. T.

Intézkedések közművelődésügyben

Az egyetem közművelődési bizottsága e félévi első ülésén, *Szuhay Miklós* rektorhelyettes elnökletével felgyülemlett problémák ügyében intézkedett.

Döntéseinek értelmében *nem egyezik bele, hogy a rekonstrukció éveiben az egyetem és főépülete közművelődési helyiség és sportlétesítmény nélkül maradjon.* Ez ügyben kéri a rekonstrukció felelős vezetőit, hogy még március folyamán üljenek összse a közművelődési bizottsággal és a KISZ-bizottsággal valamilyen kölcsönösen elfogadható megoldást találni. Az ülésen *Varjas Pál*, az énekkar patronáló tanára hozzátette; akár egy-két tanszék ideiglenes összehúzódása árán is megoldást kell találni.

A bizottság intézkedett, hogy a szerdai Poltár idején a népitánc-együttes ne a klub tőszomszédságában próbáljon. Megoldásokat keresett, hogy *nagy múltú művészeti csoportjaink körülményei ne romoljanak odáig, hogy feloszlásuk is komolyabban szóba kerüljön.* Mint *Szabó György* klubvezető megjegyezte: az egyre romló feltételek közt csupán lelkesedésből, anyagi és technikai feltételek híján a művészeti csoportok és a klub egyre kevésbé tud fennmaradni. Sajnos a 83-as *közművelődési költségvetést még nem sikerült elkészíteni*, viszont a művészeti csoportok részfoglalkozású vezetői *nem kapják meg folyamatosan munkabérüket.* A bizottság ez ügyben is lépéseket tett.

Várjuk a márciusi újabb ülést, a megoldást rekonstrukció-ügyben és a költségvetést.

B.

Budapest a Tanácsköztársaság után

Illyés Gyula: Beatrice apródjai

Akik Cambridge-ben nevelődtek azt vallják, hogy elég oda belépni, már a légkör sajátos szelleme is nevel. Ottjártában Illyés sajgó irigységgel, de mégis a saját egyetemére gondolt. „Hova tűnt a maga sajátos levegőjével és szellemével az a campus, az a különös egyetemi környezet, kollégiumi világ, amelyet egykor még magam is hívogattam a Jani fiúk (unokatestvéreim) jóvoltából. Hová lett a növendékeknek és nevelőknek az a nyüzsgő világa, amely az oda belépőt az első tíz perc után magához rántotta s valamiképp rögtön magához hasonlította. Cambridge-ben az sajdította meg szívemet, amit egy élet emlékéül a Váci úti munkásotthonban szívhattam magamba."

Az intellektuelek szektásai talán ajkbiggyesztéssel konstatálják, hogy lám a népi író Illyés tanítómesterei még a szocializmus tárgyában is részben egyszerű munkások voltak. De nemcsak azok. Később a Huszadik Század, a Társadalomtudományi Közlöny, az Athenaeum, de akár az Etnográfia köteteit lapozva nem egy név olvastán felmerült benne: honnan ismeri e szerzőket? A munkásotthon hirdetőtáblájára ugyanis már a hét elején felírták, hogy mikor ki jön előadást tartani. Szombaton néha ketten-hárman is mentek. A Tanácsköztársaság idejére Illyés már némi olvasottságra tett szert a tudományos szocializmus területén. „A német parasztháborúk története Engels munkája alapján akkor már jó ideje ott izzott-villogott az agyamban. Ennek a külsejével oly választékos, fejtegetéseivel, oly tudományos igazsága testvérien támogatta a szegényes újságpapíron megjelenő Vörös Újság fenyegetően hangos — szinte rekedt hangú — állításait és ajánlatait."

A Közoktatási Népbiztosság rövid átképző tanfolyamot szervezett középiskolás diákoknak is. Az előadások egy előkelő klubhelyiségben, a Sörház utca 4. számban folytak, közvetlenül a Duna-parton. „Nem padokban ültünk, csaknem épület nagy igazi fauteull-ökben, hatalmas kerekasztal körül. Az idegen belépő keleti szinódusnak nézhetett bennünket, amíg nem pillantotta meg borotvát alig ismert arcunkat, a köztünk ülő lányok bodros fürtjeit." Mint korábban a Galilei-kör újraindult tanfolyamán pl. Ignotus-szal, itt is sok személyiséggel ismerkedett meg: Lengyel Józseffel, Rothbart Irmával — Sinkó Ervin későbbi feleségével. A marxizmus mellett maradandó hatást gyakorolt rá Dosztojevszkij Karamazov testvérei. „A kifogyhatatlan tananyag Aljosa magatartásának modern értékelése volt, az egyedi szentekre mért erkölcs általánosítása, világosabban: gyakorlati átvitele a milliós tömegekre. Azt véve alapul, hogy csak akkor van értelme az osztálykülönbségek gyökeres kiirtásának, ha vele kivész az emberek egymás közötti életéből, ami őket egymástól elválasztja, minden harag és minden gyűlölet, minden irigység és minden gőg — ahogy a szakosztály hivatalos lapja az Ifjú proletár már áprilisban irányelvként leszögezte."

Az imperialista intervenció fenyegettetései között a Magyar Tanácsköztársaság és az Oroszországi Szovjetek testvéri kapcsolata különös jelentőséget nyert. Egyesülés a tavasszal már Galíciát közelítgető orosz Vörös Hadsereggel, Lenin Moszkvájával. Ha Bugyonnij az ország területére ér... — erről álmodoztak. „Fegyvert, katonát, pénzt és újabb és újabb magyar területeket a jövendő kisantant vezetői a nagytól azzal az indokolással kértek és kaptak, hogy Magyarország a Szovjet természetes szövetségese és így minden magyar született bolsevista."

Az alig több, mint négy hónapig létező Tanácsköztársaság bukása után Illyés már a tudományos szocializmus által megélesített írói látásával ábrázolja a valóságot. „A tüzérlaktanya hatalmas gyakorlótere szabadon a Lehel útra nyílt. A sík homokmezőn, amelyen a háború alatt kiképzésre marsoltatott és futtatott újoncok bakancsai verték a port, most két-három helyen is lovasok ügettek körbe-körbe, cirkuszian betanított és fényesre kefélt paripákon. Sörényük befonva, rövidre vágott farkuk tréfásan csapdosott. Megnyergelőjük közt volt ugyan egy-egy fehérzubbonyos tiszt, de nagy részük az úrlovasok fekete keménykalapját vagy színes sapkáját viselte. Nők is vágtattak köztük, meg-meglibbenő fürtökkel; ezek oldalvást ülték meg a lovat, fél kézzel tartva a gyeplőt és a kecses lovaglópálcát."

Az üresen robogó villamosok, a gyalog serénykedő „munkáskülsejűek" és a nyilvánvaló kondíciójuk karbantartása végett körben száguldozó mének és sportladyk együttesét oly giccsesen rendezte összképpé a véletlen (a történelem) — írja Illyés —, hogy ilyet még Georg Grosz se mert volna rajzolni, sem egyetlen proletkultos vagy dadaista filmrendező se vászonra vetíteni. Egy kis eleven magyar dadaizmus. A Sturm-Hervard berlini folyóirata nem közölt ilyen montázsokat.

Igen, bömbölve harsogott így együtt a valóságnak ez a három darabja, de miért kell mégis külön fül, hogy meghallja az üvöltő közlendőt? Ki hallja meg vajon a járókelők tízezres tömegéből azt az erkölcsi (de akár művészi) parancsot, amelyet egymás mellé helyezve egy gyémánttal villogó ékszerkereskedő kirakata és egy hurkákkal párolgó hentes kirakat kínál? Csak az, aki hetek óta éhezik bár egy falat hurkára. És mi lesz vajon az érdes valóság oktató dörgése s ugyanakkor a finomra csiszolt dobhártya hallóképessége, ha e két kirakat szoros szomszédságában egy fegyverkereskedés kínálja eszközeit? Ha az éhség élesítette szem végül egy tekintet alá vonja a gyémánt melltű, a zsírban sült kolbász és a tízlövetű frommer nagyon is összefüggő társadalmi funkcióját?

A dolgozók életét jól ismerő Illyés Gyula kiválóan tudta a munkanélkülieket kínzó nincstelenségnek három lépcsőfokát: a lakástalanság, a ruhátlanság és a kenyértelenség gondjait. „Hogy miképp folyik az élet, vagyis hogy milyen szinten áll a vízállás, ami egy nép standardja, azt Angyalföldön kezdettől fogva a vasárnapon lehetett mérni. A történelem a maga rossz vagy kevésbé rossz menetével itt ilyenkor mutatta meg magát. A nép szívműködésének erről a kardiogram vonaláról félelmes képet adtak most különösen a vasárnap délelőttök. — Írta Illyés a Tanácsköztársaság bukása utáni helyzetről. — A konyhákból legföljebb veszekedés hallatszott ki. Alig valami fazékcsörömpölés, zsírsercegés. Hol voltak a hajdani illatok, amelyet a sütőből próbaképp kivett kalácsok, köttes tészták, sőt negyed kacsák árasztottak ki egészen a körfolyosókra? — Angyalföld bennszülöttei, amikor kerestek, olyan formán táplálkoztak, mint sivatagi útjukon a tevék. Hétköznap jóformán nem ettek emberhez méltót; embernek valót is alig. — A vasárnapok voltak az óázisok... Mintha emberlétből csak ezeket a napokat vették volna érvényesnek a proletárnegyedek sivataglakói. Mintha csak ekkor lett volna élet. — Most hát a vasárnapok voltak az életszint legigazabb feszültségmérői: soha, még a háború alatt sem mutattak ilyen alacsony fokot. Az udvarok illata, mint a sírkamráké. Elmaradtak a kereken húzható gépzongorák, de még a kislánykák vagy kutyák vezette vak hegedűsök is: próbálkozhattak, olcsó, de megható zeneszerzőszámaik meghallgatására sem könyököltek ki az asszonyok a rácsra: nem volt mit jutalmul az udvar kövezetére hajítani."

Erkölcsi próbatételének, sőt politikai érettsége mutatójának nevezi Illyés joggal azt az igaz sikertelen kísérletét, hogy kiszabadítsa a váci fegyházból volt történelemtanárát, a marxista Varjas Sándort, aki a Tanácsköztársaság idején a propagandaügyek egyik vezetője volt. Még diák korában felfigyelt rá. „Varjas elé kerülve már túl voltam a história eseményeinek csak regényes csábításain. Az összefüggések, a tanulságok szórakoztattak. Varjas pedig éppen ezt nyújtotta. Történelmi materializmust adott elő. Hisz már alapvizsgázó korában (húszévesen) szocialista volt, párttag." Visszaemlékezik e történelemórákra, amikor Varjas úgymond a kellettnél jobban hangsúlyozta az anyagiak irányító szerepét főleg magyar példáknál maradva, hogy Hunyadi a nagybirtokait védte, Zrínyi a hízottmarha kereskedelmet stb.S a diákhumor aztán szárnyalni kezdett: Krisztus, mint ácsfiú törekedett a keresztre; Nagy Sándor elefántcsontot akart importálni, Dobó a pincészetét óvta, Toldi Miklósnak diszkoszvető ambíciói voltak, Kolombusz azért indult Amerikába, mert apja fűszerkereskedő volt...

E témához kapcsolódik s közvetlenül a Tanácsköztársaság kulturális és eszmei arculatára utal Illyés mai kívánsága: „Kevés korabeli dokumentumot forgatnék olyan érdeklődéssel, a történész, a szellemtörténész olyan okulni vágyásával, mint azt a tananyagot, amelyet a Közoktatásügyi Népbiztosság tanfolyamain fejtegettek". Az ellenforradalmi „likvidáló bizottság és a horthysta bíróságok „bűnjeleket" gyűjtő igyekete következtében megmaradt egy ötkötetes kézirat az Agitátorképző Iskola anyagaiból és ez a Széchenyi Könyvtár Kézirattárában ma már hozzáférhető (Fol. Hung. 2194. számozással). Egyébként a Művelődési Minisztérium Marxizmus Osztály közleményeiben („Tájékoztató", 1979. 1. különszám) ebből az anyagból Bolgár Elek, Varga Jenő és Varjas Sándor szóbanforgó előadásait már publikáltuk is. Ugyancsak egy Polányi-előadást a Magyar Filozófiai Szemlében (1979/5.) a kereskedelem szocializálásáról.

Illyés diákkorában úgy érezte, hogy Varjas nem szimpatizál vele s így annál értékesebb, elvi-politikai jelentőségű börtön-kiszabadítási terve és akciója (Varjas később memorandumban méltatta). Beosont a váci börtön kertjébe. A következőképpen írja le a váci tömegkivégzések egy idegborzongatóan legendás alakját, a bölcsész Matejka Jánost: „A második sortűz után sem halt meg, sőt a sebesülteket végigjáró s lábbal meg-megpöccintő tiszt kegyelemlövése után is — noha az arcába kapta a golyót — csak eszméletét vesztette el. Éjjel elkúszott (a kertek felől) első menyasszonyáék lakására. Szerencsére azokat a gyávaságuk heve — az ő idegpróbájuk — rögtön a rendőrségre szalasztotta: az őrszobán pedig a rendőrorvos bekötözte Matejkát, hogy rövidesen az ügyészségre, majd a bíróság elé vitték — majd végül ismét Vácra, enyhítésül tizenöt évi ítélettel. „Illyés saját magának felteszi az erkölcsi alapkérdést és meg is válaszolja: Mivé alakítaná az én lelkületemet csak egy töredéke annak, amin ő átment? Oly érintetlenül, hogy amikor én láttam a börtön kertjében már darócban, némi távolságból, s nyilván nem titkolt rémülettel ráméredtem (mert szót nem intézhettem hozzá), ő diákos félszegséggel csak elmosolyodott, szinte mentegetőzve, hogy ilyen országos hírbe keveredett. Ez a legenda számomra — így Illyés következtetése — épp ettől lett kettősen is norma, szabványkövetelmény, amin alul nincs vállalás." A váci fegyházból e kiszabaditási kísérlet sikertelensége tehát mégsem nevezhető eredménytelennek. Nem sokkal később Csicserin szovjet külügyi népbiztos közbenjárására Varjas is, Matejka is Moszkvába utazhatott. Illyés műve így tanulságos mind egyéni, mind történelmi szempontból. Könyve méltán sorakozik e téma legjobbjai mellé.

Selmeczi József

A tavasz első pillanata

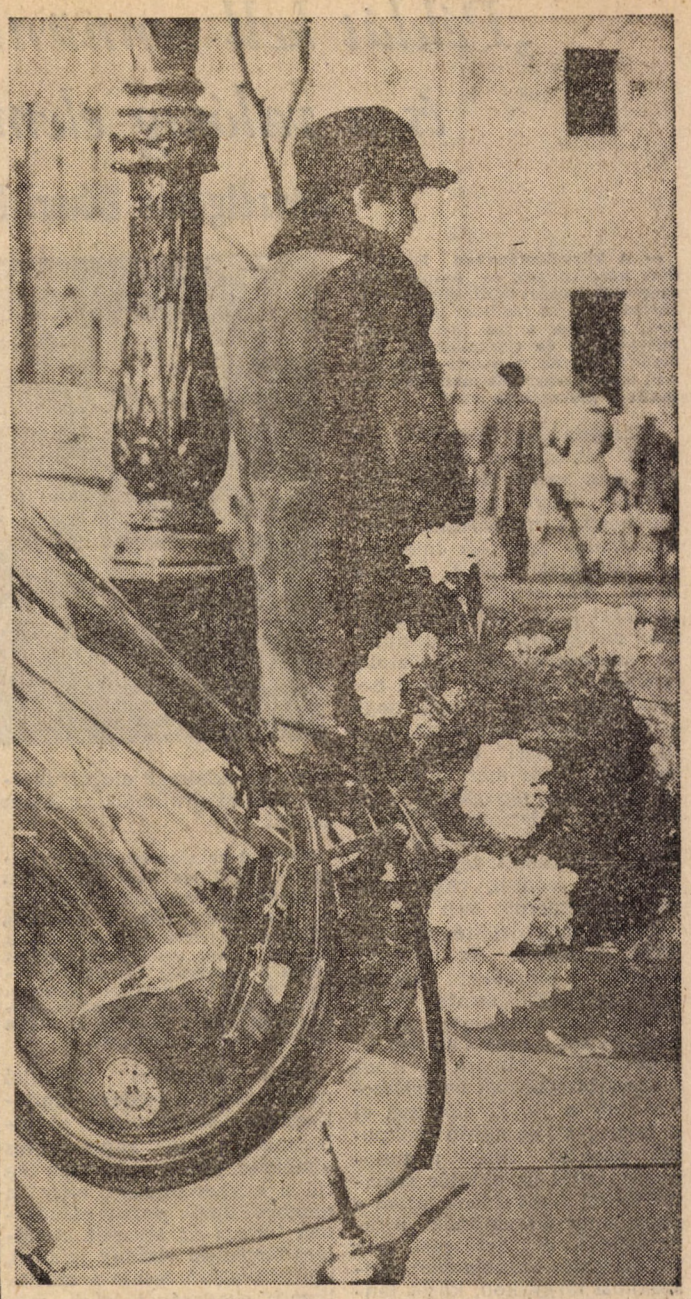

Balázs Gusztáv fotója

Pro Universitate: Forrai István

Mitől egyetem az egyetem?

(A KISZ-bizottság újonnan alapított kitüntetését, a Pro Universitate díjat első ízben Forrai István, egyetemünk frissen végzett diákja nyerte el az egyetemért és egyetemünk megújításáért végzett példamutató szakmai és közösségi tevékenységéért. A díjat, mely plakettből, oklevélből és pénzjutalomból áll, a februári ballagáson, az évfolyamtársak, hozzátartozók és búcsúztatók nagy tapsa közepette vette át Szilvásy Györgytől, a KISZ-bizottság titkárától.)

— Meglepett és megtisztelt ez az elismerés. Örülök neki, de úgy érzem, mások is sokat dolgoztak az egyetemért. Évfolyamunkon kialakult valamiféle közösség, és — ki-ki a maga posztján, a klubban vagy a KISZ-ben, az AIESEC-ben vagy a szakkollégiumban — közös erővel fáradozott mindnyájunkért. Most Balogh László, Oláh László nevét említem. Azt hiszem, az én kitüntetésemen keresztül közös erőfeszítéseinket ismerték el.

(A seregben együtt töltött év során egyike volt a nagyon keveseknek, akik ki tudták vívni sorstársaik becsülését, akik „tiszták maradtak". Naivan terveztük egyetemi éveinket, turista- és szellemi kalandozásainkat. Évek múltán, egyetemünk intellektuális tágasságát kevesellvén, éjszakába nyúlóan vitattuk, terveztük: mi is az egyetem, milyen is kell legyen. István! Mitől egyetem az egyetem?)

— Ha szakmai szempontból nézzük, akkor az különbözteti meg a felsőfokú technikumoktól, főiskoláktól, szaktovábbképzőktől, hogy általánosabb, egyetemlegesebb képzést ad. Ez azonban nem jelentheti a gimnáziumok folytatását, mint a collage. Az egyetemen szükséges a szakosodás is, de az interdiszciplinaritásnak semmilyen mesterséges korlátja nem lehet. Az egyetemlegességnek, az univerzitás-jellegnek ma az felelne meg inkább, ha egy-egy egyetemi városban lenne egy-egy nagy egyetem számos karral, melyek közt az átoktatásnak, áthallgatásnak, közös kutatásnak semmilyen művi akadálya nincsen. És nem pedig az, hogy egy-egy szakegyetem vagy szakfőiskola önmagában, elzárkózottan, saját szűkös szellemi és anyagi kapacitásával próbál és akar *mindent* megtanítani, gyakran kizárva a külső (más egyetemről, a gyakorlatból, a kutatásból érkező) hatásokat. Mondjuk, egy mérnök-közgazdásznak bizonyos követelményeknek meg kell felelnie, ezenkívül azonban sem adminisztratíve, sem extenzív leterheléssel, sem más szakoktól, tárgyaktól fizikailag elvágva nem szabad korlátozni tájékozódási, tanulási igényét. Lehet, hogy konzervatív, tekintélyelvű egyetem is hatékony lehet, mindkettőt, sokfélét ki kell próbálni. Ma azonban

sem a tekintélyelv, sem a demokratikus nyitottság

nem érvényesül megfelelően, sem kellő szakmai fejlődést nem biztosít az egyetem, tehát a versenyezhető típusoknak rossz ötvözete.

(Addig morgott mozgásterünk öncélú korlátozásain, addig elégedetlenkedett amiatt, hogy nincs módunk annyit és olyan sokrétűen tanulnunk, mint ezt hajdan megálmodtuk, és máig is akarjuk, amíg — Oláh Laci javaslatára — a KISZ-küldöttgyűlés létrehozta az oktatási reform munkabizottságot, és vezetésével Istvánt bízta meg. Körültekintő munka, a hazai és nemzetközi adatok, tények módszeres tanulmányozása, a természetszerűleg különböző nézeteket valló aktív hallgatóság véleményének közelítése úgy, hogy a különböző nézetek megmaradhassanak, megjelenhessenek, ez következett. Diplomácia, hogy a dékánoktól „liskaiánusokig", álmodozóktól pragmatikusokig érdekütközéseken és kompromisszumokon át közös reformgondolkodás indulhasson, amely, nyilvánvalóan ellenérdekeltségek miatt, ma is csak vérszegényen csordogál.)

— A technika gyorsuló léptekkel rohan. A technológiai forradalom és kísérői, például egész iparágak válsága, újak betörése, munkanélküliség stb., ma már fantasztikus méreteket öltenek. És mi jön holnap? Mi jön holnapután? Kétségtelen, valamennyire ki kell elégíteni a mai avuló igényeket, de tudnunk kell, hogy holnap, holnapután ugyanezeknek az embereknek egész más munkakörben kell helytállniuk. A konkrét feladatokra való kiképzéssel szemben növelni kell a technikai és a társadalomtudományi, a humán alapokat, új útra állítani a továbbképzést és az átképzést, különben súlyos strukturális munkanélküliség és így társadalmi feszültség; vagy pedig ami még rosszabb, az elavult struktúra fenntartása és a gazdasági-társadalmi elmaradás elébe nézünk az egész nép kollektív kárára. A műszakiaknál mindezt már valamennyire látjuk, a humán területeken nem. Pedig a jelen társadalmak súlyos alapproblémái nem elsősorban technikaiak, hanem társadalmiak. Így a fegyverkezés, a társadalmi instabilitás, a politológia elmaradása a technikától, az elavult államigazgatás, a nemzetközi kapcsolatok és az információáramlás hatékony formáinak kidolgozatlansága, a fennmaradt nacionalizmus, az, hogy ma sem tudunk Európában gondolkodni, sem Közép-Kelet-Európában — mindmind

feldolgozatlan társadalmi problémáink.

Vagy lebontva, a társadalmon belül: az interperszonális kapcsolatok erősödő problémái, az individuális problémák szaporodása — mindezek megoldása attól függ, hogy a humán struktúrákat mennyire (nem) tanulmányozzuk. A technika önmagában mit sem ér, illetve rettentő veszélyes, ha nem áll mögötte erkölcsi, humán tartás. Mindeme problémák felkészült szakembergárdát kívánnak, megfelelő feltételekkel. És mégis: mi a helyzet nálunk? A nappali felsőoktatásban egyedülállóan alacsony a részvevők száma, és ezen belül is a humán és a társadalomtudományos képzésben részt vevők aránya is. Ráadásul ezekkel a globális problémákkal még az a kevés intézmény is alig foglalkozik, alig vesz tudomást róluk, ehelyett gyorsan avuló technikákat sulykol, és szakmai közélet hiján gyakorta kicsinyes belső személyi torzsalkodásokban őrli csekély erejét. Mindez tarthatatlan, mi legalábbis így látjuk.

De hogy szakmánkról is beszéljek: a közgazdaságtudomány világszerte válságba került, nagy szükség van arra, hogy rugalmasan, kreatívan szakadjunk el mai beidegződéseinktől, és bátran keressünk új utakat, paradigmákat, új társadalmi-gazdasági gyakorlatot. Persze ne dobjuk sutba a tudomány eddigi jelentős, de a gyakorlat világválságában megkérdőjeleződő eredményeit.

(Friedmant, Hayekot olvas; olvasója a Neue Zürcher Zeitungnak, a Time-nak, az MTI bizalmasoknak, a Mozgó Világnak, Valóságnak, HVG-nek, Figyelőnek, Ötletnek. AIESEC-gyakorlaton az NSZK-ban, diákszemináriumon Svájcban volt, turistaúton sokfelé. Szakdolgozata nem eléggé kidolgozott területtel, oktatás-gazdaságtannal foglalkozik, azzal, hogy tradicionálisan államilag finanszírozott szférákban hogyan lehet versenyszituációkat, hatékonyságot teremteni. Szívesen hallgatta Kornait, Liskát, Antalt, Tardost, a tradicionális előadások közül Berendet, Hegedűst. Nagyon so-

AZ IFJÚSÁGI FELELŐS

Valcsicsák Imre, a filozófia tanszék adjunktusa, december óta, az ált. kari pártvezetőség ifjúsági felelőse. A vele folytatott rövid beszélgetés alkalmat adott arra, hogy személyét és az ifjúsági munkával kapcsolatos gondolatait ezúttal megismertethessük olvasóinkkal.

Kellemes benyomást keltő fiatalember. Alig egy éve hagyta abba a futballt, noha a sporttal nem szakított. Szabad idejében labdarúgóedző egy budapesti I. osztályú csapatnál.

— Mit csinált, mielőtt az egyetemre jött oktatni? — tudakoltam tőle.

— Az ELTE történelem—népművelő szakán tanultam, majd 1974-ben végeztem el a filozófia kiegészítő szakát. Ezt követően a filozófia oktatójaként négy évet töltöttem az Orvosegyetemen. Kapcsolatom a közgazdasági egyetemmel korábbi keletű. Kiss Arthur elvtárs, akivel a szakdolgozatom révén kerültem érintkezésbe, alkalmat nyújtott arra, hogy szemináriumot vezessek a Közgázon. Rendkívül jó benyomást tett rám a diákok társadalmi, ideológiai érdeklődése. Ezért is jöttem át szívesen oktatónak, amikor erre alkalmam nyílt. No, meg azért is, mert itt szívem szerint társadalomfilozófiai kérdésekkel foglalkozhatok, míg az orvosin elsősorban a természetfilozófiai kérdések állnak középpontban.

1978-ban, hogy átjött a Közgazdasági Egyetemre, megvédte kisdoktoriját, érdekelméleti témakörben. Ennek a függvényében lett adjunktus 1979-ben. Oktatói munkája mellett, igen hamar pártfeladatokkal bízták meg, az ált. karon. 1980-ban a választások során a kettes pártalapszervezet ifjúsági felelőse, 1982 őszétől megbízott, majd decembertől megválasztott párttitkára lett és ezt követően pedig a csúcsvezetőség ifjúsági felelőse is.

— Ezen a szinten mit lehet tenni egy ifjúsági felelősnek — tettem fel a kérdést —, amikor amúgy is gyakorta formális a csúcsvezetőség tevékenysége, legalábbis erre engednek következtetni a pártszervezeten belül legutóbb lefolytatott egyéni beszélgetések.

— Én is egyetértek azokkal, akik az egyéni beszélgetéseken a formális jelleget hangsúlyozták. Formálisnak tartom azt is, hogy az alapszervezeti párttitkárokat áldemokratikusan választják be a csúcsvezetőségbe, holott automatikusan kellene, hogy bekerüljenek. Tény, hogy ezt ma a szervezeti szabályzat nem teszi lehetővé. Mellettük persze választott tagjai is lehetnének a csúcsvezetőségnek — én legalábbis így képzelném a jövőben a csúcsvezetőség szervezeti felépítését. Mindenesetre pozitív oldala is van az ált. kari pártszervezeti felépítésnek, így az, hogy jó kontaktust sikerült kiépíteni a kari állami és szakszervezeti vezetéssel. Viszont valóban sok a szükségszerű formalitás. Ebből adódóan az ottani tevékenység is ilyen jegyeket visel önmagán. Ám az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy sem a beszélgetéseken nem hangzott el és én sem tudok olyan szervezeti formát javasolni, amely a jelenleginél jobb lenne.

Ami az ifjúsági munkát illeti, az egyik leglényegesebb pártmunkának tartom bármely szinten. Ezért arra szeretnék törekedni, hogy mint alapszervezeti titkár, döntően alapszervezeti szinten és összefüggésben tudjam elősegíteni az ifjúsági feladatokkal kapcsolatos pártmunkavégzést. Ilyen szinten lehetséges tartalmas kapcsolatteremtést és eredményes munkát végezni, főként a tanárszakos KISZ-vezetőség és a tanárszakos pártcsoport összefüggésében.

— Többeknek az a tapasztalata, hogy bizonyos értelemben egy helyben topog az ifjúsági munka. Évek óta ugyanazok a gondok és a sikeres megoldásuk várat magára. Mi ennek az oka? — tettem fel a kérdést.

— Elég sok problémától terhes ez az egész feladatkör. *Egyrészt van egy jellegzetes politikai helyzet itt az egyetemen, amelynek részesei a hallgatókkal együtt az ilyen ifjúsági munkát végző oktatók is. Ez a politikai helyzet a korábbi időszakhoz viszonyítva nagyon megnehezíti azoknak a dolgát, akik szeretnék ezt a munkát eredményesen végezni. Ebben a szituációban kiemelném azt a tényezőt, ami különösen befolyásolja az ifjúsági munkát. Az elmúlt évek során felerősödött egy sajátos furcsa, egymásramutogatás pártmunkások és a KISZ között. A pártmunkások nagy része megalapozottan, de mégis egyoldalúan úgy ítéli meg a helyzetet, hogy az egyetemi KISZ nagyon rossz. A több szempontból igen gyenge KISZ vezetői hangot adnak annak, hogy a KISZ helyzetét befolyásolja a párt, s azért rossz a KISZ, mert ilyen a pártélet. Legutóbb ezt az egymásramutogatást példázta a párt-vb egyik munkaértekezlete is. Az ifjúsági parlament tapasztalatait tárgyalva vélemények fogalmazódtak meg, mely szerint például a szaktanszékeket terheli a felelősség, a szakfórumok eredménytelensége miatt (azért, hogy tizenhat oktatóval szemben, egyes helyeken mindössze csak öt-hat diák jelent meg!). Az ilyen álláspontok negatívan befolyásolják a munkát. Éppen ezért az a véleményem, hogy bár sok kérdésben tudjuk, nagyon komoly előreléphésre volna szükség a párt ifjúságirányító munkájában, de a leglényegesebb az lenne, ha a korábbi gyakorlathoz visszatérve, sőt azt felerősítve igazából tartalmas, de főként közvetlen kapcsolatok valósulnának meg ennek a munkának a folyamatában. Sajnálatos gyakorlat például a párttag tanárok egy részénél, hogy hangoztatják, nincs KISZ alapszervezeti munka, de évek óta nem mennek el egy KISZ-rendezvényre sem, hogy meggyőződjenek róla, történik-e ott valami. Pedig ez fontos lenne azért is, hogy ösztökélve érezzék magukat a segítségadásra is, ne csak a bírálatra.*

A tapasztalatok szerint — folytatta Valcsicsák elvtárs — az ifjúság is keveset tud a pártélet igazi tartalmáról, és ezért esetenként deformált a véleménye a pártról. Kevéssé ismerik, hogy egy hallgatói pártcsoport mit csinál, milyen követelményeket fogalmaz meg, minek tesz vagy éppen nem tesz eleget a pártcsoport. De általában kevéssé van jelen ebben a munkafolyamatban a személyes példamutatás meggyőző ereje. Ennek két forrása van: a párttagok és KISZ-tagok között vannak, akik alkalmasak lennének a példamutatásra, de ezzel nem élnek, viszont vannak, akik alkalmatlanok erre, és ebből kifolyólag nagyon nagy károkat tudnak okozni. Gondolok itt egyik-másik fiatal párttagra is, aki a középiskolából, vagy éppen a seregből kikerülve, felkészületlensége folytán, teljesen alkalmatlan a példamutatásra.

— Manapság egyre több szó esik a KISZ szervezeti átalakításáról. Mint ifjúsági felelős mit vár ettől? Hoz-e fellendülést az ifjúsági szervezet életében?

— Véleményem szerint nem az a fő kérdés, hogy milyen szervezeti forma a legmegfelelőbb. Hanem az, hogy a KISZ jellegéből és a társadalomban elfoglalt helyéből következően tud-e biztosítani, kínálni, nyújtani olyan tevékenységi formákat, amelyek megfelelnek az 1980-as évek fiataljainak. Az a tapasztalat, hogy sajnos nem nyújt. Az alapszervezeti formákkal való „játék" ezt a problémát csak elfedi, de nem oldja meg. Véleményem szerint nem folyik KISZ-élet más szervezeti formában sem, ha nem képesek olyan tevékenységi formákat kínálni, amelyeket szívesen csinálnak a fiatalok. A diákság nagy része nem szereti a KISZ-munkát, mert azt formálisnak tartja. Viszont minden felkínált, értelmes tevékenységre hajlandó — ezt oktatói tapasztalataim is bizonyítják.

— A célok meghatározásában milyen segítséget tud nyújtani a párt?

— Sokat tud tenni a párt, de az egyik, amit jó lenne tényleg elérni, az a KISZ pártirányításában kialakult rossz reflexnek a megszüntetése, amely az ifjúsági szervezetben kialakítandó új kezdeményezési formák, új szervezeti megoldások jelentkezésében azonnal ideológiai veszélyeket vél felfedezni. Ez nagyon komoly korlátja az ifjúsági munka tartalmasabbá tételének. Annak dacára, hogy ennek, a sok más tényező mellett a jelenleg kialakult válságos nemzetközi helyzet az előidézője, mégis pontosan ez a körülmény teszi még elfogadhatatlanabbá ezt a viszonyulást, mert elősegít, fenntart, olyan hibás viszonyulást, amelyet éppen a való világ által diktáltan, rugalmasan túl kellett volna lépni.

Vannak párttagok, akik valóban komolyan szeretnének segíteni az ifjúsági munkában — folytatta Valcsicsák elvtárs — de végül mégsem jönnek létre megfelelő mértékben azok a személyes közvetlen munkakapcsolatok, amelyek alkalmat nyújtanának a vitatkozásra, annak elmagyarázására, hogy miért van úgy, ahogy van egy bizonyos jelenség és annak megértésére, hogy a vitatkozó diákok nem feltétlenül ellenzékiek, mint ahogy azt esetleg hittük róluk.

De ha már a „címkézéseknél" tartunk, szólnom kell arról is, hogy az utóbbi időben az egyetemen többször is hallottam, olvastam a KISZ-ben dolgozó vagy akörül tevékenykedő fiatalok elitezéséről. Ez a szó több tanárban, diákban joggal visszatetszést szült. Mert mitől is lennének ezek a fiatalok elitek? Nem a tanulmányi eredményük vagy a kitűnő politikai látásmódjuk alapján fémjelzik őket az elit jelzővel, hanem, mert mozgékonyak, esetenként tiszteletre méltóan sokat tesznek egy-egy ifjúsági rendezvény, parlament előkészítéséért. De, attól hogy mozgékony, még se nem jó, se nem rossz valaki. Így tehát a szó nemcsak, hogy nem fedi a valóságot, de aki nem ismeri az egyetemi helyzetet, azt tévesen informálja is.

Mint ifjúsági vezető többnyire tisztában vagyok ennek a feladatkörnek a problémáival. S noha tudom, hogy nagy látványos változásokra rövid idő alatt nincsen mód, mégis arra törekszem, hogy minél több tapasztalatot szerezzek a fiatalok körében. Sokat vagyok az egyetemen a diákok között és szeretném kiszélesíteni kapcsolataimat a fiatal oktatókkal is. De alkalmam van arra is, hogy az egyetemi ifjúság mellett más rétegek fiataljaival is találkozzak a sportpályán, a magánéletben. Mondhatom, gazdagító benyomásokat szerzek körükből. Személyes hatásuk talán hozzásegít egy szélesebb látásmódhoz, ahhoz, hogy kitekintve az egyetem „üvegbúra" világából, tudjam, „nem itt dőlnek el a nagy kérdések".

H. E.

---

kat köszön a szüleinek. Az Arany János Általános Iskolának is — mondja. A győri bencés gimnáziumban tanulta meg, hogy kételkedjen az ideológiákban. Popperrel állítja, hogy az ideológiák is versenyben állnak, mint a társadalmi-gazdasági rendszerek, és a tudományok, világnézetek fejlődése is bizonyítja, hogy minden állításunk csak hipotézis, amit még nem cáfolt meg senki. A versenyző ideológiák közül többől próbál magának személyre szólót összeötvözni. A humanista egzisztencialistákkal szimpatizál.)

— Napjaink alapkérdése az, hogy hogyan lehet összekapcsolni az egyéni és a különböző szintű közösségi érdekeltségeket, cselekvéseket, információkat, döntéseket, jövedelemrészesedéseket, úgy, hogy az a bizonyos smithi „láthatatlan kéz" (a tudomány és a gazdaságszervező intézményrendszer) végül is az egyéneket, a kisközösségeket arra ösztönözze, hogy miközben saját érdekeiket követik, a nagyobb közösségek, a köz ügyét is előrevigyék. Számomra egyértelmű: amennyire az egyes ember is csak közösségben, társadalomban létezik, ugyanúgy fordítva is, a társadalom is csak az őt alkotó egyének által, velük együtt, és nem ellenükre érheti el céljait.

A „társadalom" csak elvonatkoztatás,

nem tesz, gondoskodik, ad, vesz önmaga ezt vagy azt, a „társadalmi érdek" nem fölérendelt érdeke az egyéni és közösségi érdekeknek, hanem tagjainak, illetve tagjai egy kisebb, de inkább nagyobb részének nyílt, de gyakrabban burkolt érdekharcokban kialakuló érdeke. Azokban a dolgokban, melyekben az egyén csak mint a közösség, a társadalom tagja létezhet, ott meg kell oldani a résztvevők közös, hatékony döntéshozatalát, ez főleg a politika dolga. Nem csupán a demokrácia kérdése, hanem mint tudjuk, a bürokráciáé, technokráciáé, logokráciáé is. És viszont! Azokban az ügyekben, melyekben a közösség csak tagjain keresztül létezik, ott a közösségnek kell meghatározni a játékszabályokat, ez főleg a közgazdaság dolga. És mivel az egyén nemcsak gazdasági és politikai egyén, hanem magánszférája is van, ezért a magánszférában a társadalomnak, a közösségnek minimalizálni kell a beleszólást.

(Izig-vérig közéleti ember. Megnyerő, meggyőző, jól és szuggesztíven érvel, közös táborok tapasztalatai alapján mondom: jó társasági ember, kellemes társaság is. Elsőben közönségszervezéssel kezdte, legtöbb idejét az AIESEC-be fektette, a nemzeti bizottság elnökhelyettese volt. Sajnos sok éve nem sikerült az AIESEC-et szakmai szervezetként elfogadtatni (ma is — kétoldalú kényszerűségből — a KISZ politikai szervezetének valamiféle része). Régóta figyeli az egyetem valódi, formális és informális politikai mechanizmusait, képviselt minket küldöttgyűlésen, EFIN-en, parlamenten, érdeklődőként be-bedolgozott a klubnak, a Közgazdásznak is. Közéleti ember, diák. De István, mindezek közt a súlyos problémák közt mi a szerepe a diákságnak? Van-e tere egyáltalán a képzelt szerephez?)

— Nincs, amennyiben a tudomány induló feltételei rosszak, a külföldi és belföldi irodalom, a felhalmozott tudásmennyiség hiányos és nehezen hozzáférhető, a család és az iskola nem boldogul változó feladataival, az egyetem mozgástere, jogköre, autonómiája saját ügyeiben nem elégséges, és így még nehezebben osztható meg a diáksággal. Mégis, a diákoknak meg kell próbálni — mindent. Ha a kormányzat felfogná a világtendenciák súlyát, akkor megelőlegezné a mozgásteret az egyetemnek, a diáksággnak, ahol gyakorolni tudná, hogyan lehet irányítani egy struktúrát, hogyan lehet a beleszólást és a hatékonyságot összebékíteni, akkor a kisközösségek nem tűrtek, hanem támogatottak lennének, persze szabályok között. Addig viszont a diákoknak egyszerre kell küzdeni azért, hogy a fegyverkezési verseny megálljon, egyszerre azért, hogy továbblépjünk a társadalomtudományok és a társadalmi gyakorlat terén, és egyszerre azért, hogy jobb legyen pl. a pg-könyv. Nincs értelme belemenni a meditálásba, hogy egyik nélkül nem lehet jobb a másik és viszont.

És közben tanulni sem árt,

hogy helyt tudjunk állni, ha neadj'isten valami megvalósul törekvéseinkből.

(Ott volt szinte mindenütt, ahol valami fontos vívmányunk született. Talán Balogh Lacival csak ők voltak azok, akik mindenkivel el tudták fogadtatni magukat, akik képesek voltak tárgyalni, tolerálni, kompromisszumot kötni, nézetkülönbségeket higgadtan kezelni. Dékánunk, mikor István a KISZ KB Dicsérő Oklevelét kapta, tavaly, nehezményezte, hogy ilyen alacsony fokozatot kapott. A katonaság óta tagja a KISZ-nek. Miért? Mert közéleti ember, és a diákközélet — sajnos — majdnem egyetlen terepe a KISZ. Ott vannak a jogok, az eszközök, olyan politikai szervezetnél, mely a mienk lehet. A KISZ politikáját erőteljesebben kéne saját képünkre formálni, demokratizálni, mondja. István, annyi „magasztos" célt soroltál, mit sikerült mindebből elkezdeni, kiverekedni a ti „híres" évfolyamotoknak?

— Nos, elképzeléseinkhez képest keveset. De pár dolgot megemlítek. *Az első:* sikerült elindulni egy olyan úton, melyen a hallgató nemcsak passzív befogadó közeg, hanem önállóan felelősséget vállaló állampolgár és egyetemi polgár lehet. Nem, nem veszik még komolyabban a diákságot, de beleszoknak, hogy saját dolgaiba belebeszél. Sem a filozófia, sem a hatékonyság oldaláról nem ismerik még el a diák alapvető jogait és öntevékenységének jelentőségét. Pedig ez nem a tanár ellen szólna, hiszen annak a tanárnak, aki minél többet akar a diákokból kihozni, annak ez természetes. Aki saját szerepét a diák tanulásában katalizátorként értelmezi, nem pedig mint öntőprés, mely a diákot egységes formába préseli, annak öröm, ha a huszonéves diák, aki választópolgár, nem infantilizálódik tovább. Hanem saját lábára áll, és tanárai partneri segítségével önállóan tanul, képezi magát, gyakorolja a szakmát és a demokráciát.

A második: sikerült eredményeket elérni abban a társadalmi harcban, hogy elismertessük, legitimáltassuk a közösségek, így az egyetem strukturáltságát. Az nem függ szorosan külső jogoktól, szabályoktól, hogy az egyetemen szakmai, kulturális csoportokat, közösségeket hozzunk létre, védjük létüket, önállóságukat. Azt hiszem, Vass Laciék, Sándor Petiék kezdték a harcot, hogy elismertessék a hétköznapi tudat, a hétköznapi gyakorlat szintjén az alapvető igazságot, hogy minden közösség strukturált, elkülönült érdekei, értékei, információi vannak. Ha azt akarjuk, hogy az egész közösség hatékonyan működjön, akkor nem alkotóelemei (egyének, kisközösségek) önálló érdekeit kell letörni, ez nem is emberséges persze, hanem a közösség irányító szerveinek elvi játékszabályokat kell megszabniuk, és a külső beavatkozást minimalizálni. Azért, mert a központi irányítás nem rendelkezik megfelelő információkkal, eszközökkel, érvekkel, emberekkel, ahhoz, hogy a kis közösségek résztevékenységeit alakítsa. Viszont egységes játékszabályokkal, közvetett szabályozással az alstruktúrák számára olyan szabályokat adhat, melyek szervesen beépülnek azok írott vagy íratlan alapszabályába, és ez sokkal hatékonyabb, mint az eseti, külső, direkt beavatkozás, melynek durva módszerein társadalmunk már túljutott.

A *harmadik* pedig az, hogy elértük: a Közgazdasági Egyetem előrelépett valamennyit abban, hogy a társadalmi gyakorlat funkcióira a gyakorlaton keresztül készítsen fel, és nőtt a valódi közéleti rendezvények száma (Polvax, Poltár, BEFŐT, néhány IP, pár küldöttgyűlés). Növekedett a közélet nyilvánossága is (a Közgazdász, a Klub Közlöny is fontos, sajátos szerepet játszott ebben).

(Reméljük együtt, hogy minden küszködésünk, minden vívmányunk nem vész semmibe, nem marad folytatás nélkül. Köszönjük, István.)

B. Kiss Tamás

Ez is a KEN-en történt

Az eladók is elkelnének

Mondd, te kit választanál?

NYÍLT LEVÉL A KÖZMŰVELŐDÉSRŐL

Az egyetemi KISZ-bizottság az értelmiségi szakemberképzés elválaszthatatlan összetevőjének tekinti az egyetemi közművelődést és nélkülözhetetlennek tartja, hogy egyetemünk rekonstrukciója idején is működjön elfogadható közművelődési és sporthelyiség a főépületben. Tiltakozik azon rekonstrukciós tervek ellen, melyek az egyetemet évekre közművelődési és sporthelyiségek nélkül kívánják hagyni. Szükségesnek tartja gondoskodni az egyetemi klubok, művészeti csoportok és egyéb közösségek, tevékenységek további működéseinek alapfeltételeiről. Az egyetemi állami közművelődési bizottsággal együtt kéri a rekonstrukció egyetemi felelős vezetőit, hogy még március folyamán gyűljenek össze a közművelődési bizottsággal és a KISZ-bizottsággal kölcsönösen elfogadható megoldás kidolgozása céljából.

KISZ-bizottság

KÖNYVTÁRAVATÁS

(Folytatás az 1. oldalról)

ban, hogy ilyen — a hazai és a külföldi könyvtárépítés történetében páratlanul — rövid idő alatt elkészül az új épület. Amikor a falak már álltak, más kételyek hangzottak el. Többen megkérdezték, valóban világszínvonalú lesz-e az új könyvtár? Erre a kérdésre igennel vagy nemmel aligha lehet válaszolni, hiszen a világszínvonalnak, több összetevője van: maga az architektúra, a célszerű építészeti megoldás, a térkialakítás, továbbá a gépi felszerelés — tehát a tárgyi feltételek kétségtelenül döntőek. De legalább olyan fontosak a szellemi feltételek is. Azonban még a legkorszerűbben felszerelt könyvtár is elenyészik, ha csak azt teszi holnap, amit tegnap tett, ha nem újul meg folytonosan.

Egy másik — gyakran feltett kérdés: *vajon hány évig lesz elég hely az új könyvtárban? Hiszen az élő könyvtár gyarapodik.*

Erre a válaszom a következő: *több generációt is kiszolgálhat ez az épület, ha a növekedést megfelelő fejlesztéssel fékezzük, ellensúlyozzuk.* Ma a korszerű technika ennek több módját kínálja, például ha a katalógusokat mikrofilmre vesszük, a sok helyet elfoglaló munkaigényes nyilvántartások

Somogyi László, a Középületépítő Vállalat igazgatója kitüntetéseket adott át

vezetését számítógépre bízzuk, továbbá az információt házhoz szállítjuk. Ha mindez megvalósul, unokáink nemcsak látni, de még használni is fogják ezt az épületet.

A munka dandárja még ezután következik: megvalósítani az általunk kidolgozott újtípusú modellt, teljessé tenni szolgáltatási rendszerünket, a szocialista építés, a társadalom javára, hazánk boldogulására."

Dr. Stefan Stabrawa, Lengyelország déli területeinek miniszteri biztosa, a Budastal lengyel építőipari vállalat képviselője a következőket mondta: „Nagy örömmel fogadtuk a meghívást erre az ünnepségre, amelyen a tervezők, a kivitelezők és az összes közreműködő együttműködésének nagyszerű eredményét avatjuk. *Büszkék vagyunk, hogy Magyarországon a lengyel Budastal vállalat szakembereinek munkája a fiatalság és a tudomány érdekét és ezzel a nemzet jövőjét és fejlődését szolgálja.* Örülünk, hogy e vendégszerető földön ilyen szép és mindenkinek tetsző nyomot hagyunk magunk után. Reméljük, hogy ez a létesítmény a tanuló fiatalság számos nemzedékét fogja szolgálni." — mondta a Budastal képviselője.

Befejezésül *Csizmadia Ernő és Somogyi László számos kitüntetést, jutalmat, plakettet nyújtott át az építőknek.* Egyetemünk oktatói és dolgozói közül *dr. Dobrovits Iván rektorhelyettes „Szocialista Kultúráért" kitüntetést, Németh Béláné műszaki tanácsadó miniszteri dicséretet, Walleshausen Gyula, Cravero Róbertné, Kecskés László, a könyvtár dolgozói, valamint Bozzay László és Rétfalvi András a gazdasági igazgatóság munkatársai jutalmat kaptak. Ezenkívül Csizmadia Ernő ajándékot adott át a lengyel elvtársaknak.*

Walleshausen Gyulától 51 tervező, kivitelező, építő és dolgozó kapott tiszteletbeli olvasójegyet, melyben a könyvtár örökös tagjának nyilvánították őket.

D. A.

De hová tűntek a bútorok?

— A rekonstrukció során egyetemünk bútorait azokból a helyiségekből, ahol a munka folyik, el kellett szállítani. *Komlósi Jenő,* a gazdasági igazgatóság vezetőjét arról kérdezem, hová kerültek ezek a bútorok, és mi lesz a sorsuk a jövőben?

— *A bútoroknak* — állapotuktól, minőségüktől és értékességétől függően — *másmás lesz a sorsuk.*

Az úgynevezett *alapbútorokat,* amelyek 1948 körül kerültek az egyetemre, amennyiben minőségi szempontból megfelelőek, *becsomagoljuk* és addig, ameddig be nem fejeződik a rekonstrukció, megfelelő körülmények között, *egy raktárban tároljuk.* Mivel a bútorokért felelnünk kell, természetesen óvjuk őket. Meg azért is, mert a jövőben feltétlenül szükségünk lesz rájuk. Ugyanis *az új egyetem helyiségeit, lehetőleg egységes stílusban akarjuk berendezni.* Ezzel kapcsolatban a tervezőkkel is konzultálunk.

A bútorok második csoportját úgy jellemezhetnénk, hogy *jó állapotban levő, sok darabos, sokoldalúan hasznosítható darabok.* Ezeket *először szintén raktározzuk.* 1983 szeptemberétől, amikor is teljes erőbedobással megindul a főépület rekonstrukciója, s az északi szárny teljesen kiürül, *az épület déli részén levő helyiségeket szeretnénk átrendezni. Ezekbe a helyiségekbe kerülne a bútorok egy része.* A berendezésnél természetesen törekszünk az egységes hangulat kialakítására.

A bútorok következő csoportjának a sorsa, *a selejtezés. Igyekszünk* ebbe a kategóriába *minél kevesebb bútort sorolni, de egy-két darabnál ez elkerülhetetlen, annyira elhasználódott.*

A negyedik csoport sorsa a legváltozatosabb. Azokat a bútorokat, *amelyeket az egyetem nem kíván felhasználni,* első lépésben *felajánljuk más oktatási intézmények számára. A többit pedig a dolgozóknak és a hallgatóknak ajánljuk fel megvételre.* Ennek a menete a következő. Szakemberek, a szakszervezettel közösen minősítik és árazzák a bútorokat, ezek alapján egy lista készül a megvásárolható darabokról. Ezt *a listát a bizalmik útján, minden dolgozóhoz eljuttatjuk.* A lista alapján kiválasztott bútorok igénylését *a szakszervezetnek kell benyújtani, amely elbírálja a kéréseket.* Elfogadás esetén *bútorutalványt kap a dolgozó amelyre felveheti a kívánt darabot.*

— És mi, hallgatók, hogy juthatnánk ezekhez a bútorokhoz? S egyáltalán, miféle darabokról van szó?

— A legkülönfélébb bútorokat kívánjuk ily módon értékesíteni. Van közöttük ülőgarnitúra, szekrény, asztal, polcok. A felkínálandó mennyiség elég tekintélyes, úgyhogy semmi akadálya, hogy hallgatók is hozzájussanak. *Reméljük a KISZ-szervezet felveszi a kapcsolatot a szakszervezettel, bekapcsolódik a listák terjesztésébe, illetve az igények elbírálásába.*

Májer Beáta

Tűzvédelem az egyetemen

Vajon mekkora biztonságban érezhetjük magunkat az egyetemen, milyen biztonsági intézkedések védelmeznek a tűzveszély ellen?

Az egyetemi tűzvédelem alapját, az egyetemi tűzrendészeti szabályzat képezi, amely minden szervezeti egység, tanszékek, dékáni hivatalok, gondnokságok stb. birtokában megtalálható! Ennek érvényesítését, az önállóan gazdálkodó egységek tűzvédelmi apparátusa, illetve az egyetem tűzvédelmi bizottsága hivatott ellátni. E bizottság tagjai elsősorban azoknak a munkahelyeknek a tagjaiból kerülnek ki, amelyeken fokozott a tűzveszély (technológia tanszék, könyvtár, MSZI). Az egyetem tűzvédelmi mechanizmusát Valter Béla, tűzvédelmi előadó fogja össze, ő irányítja a tűz esetén szükséges iratok előkészítését, elhelyezését is. Ide tartozik például, hogy a portákon a tűzoltók számára, zárt borítékban el kell helyezni az épületek gáz-víz és elektromos vezetékrendszeréről informáló anyagot.

Az új könyvtár jelentős értékeit többek között igen korszerű tűzvédelmi berendezések óvják.

A Zsil utcai épület tűzvédelmi berendezései közt első helyen érdemelnek említést a füstérzékelő szerkezetek. Ezek az épület különböző termeinek legmagasabb pontjain helyezkednek el, és már a cigaretta füstjét is jelzik. E készülékek riasztásai a portára futnak be, ahol a tűz ténye mellett, a tűz helye is megállapítható.

A technológia tanszék minden laboratóriumában található egy zuhanyfülke, amely baleset esetére a meggyulladt személynek elsősegélynyújtást biztosít. A tanszék helyiségeiben diákok (gyakorlatlanabbak) is kísérleteznek veszélyes vegyszerekkel, ezért is igen fontos a fokozott biztonság.

Az MSZI és a könyvtár nagy mennyiségű papíranyaga, illetve a sokszorosító berendezések gyúlékony vegyszerei igényelnek még fokozott figyelmet.

A Zsil utcába költözött könyvtár teljes személyzete a gazdasági igazgatóság apparátusa (fűtők, portások, takarítók), tűz- és balesetvédelmi oktatásban vettek részt.

Még véletlenül sem szabad cigarettára gyújtani a könyvtárban, mert a cigaretta füstje miatt riasztott tűzoltók ötezer forint bírságot rónak a riasztást okozóra a felesleges kiszállásért.

A könyvtárat felszerelik vagyonbiztonsági berendezésekkel is. Ilyen pl. az ablakbetörést érzékelő berendezés, valamint, hogy az értékesebb könyvekben fémlapocskákat helyeznek el, amelyek esetleges lopás esetén működésbe hozzák a kijáratnál felszerelt érzékelőt, és ez megfelelő hangokkal jelzést ad. (Sajnos a könyvek csonkítása, az oldalakat kitépők ellen ez nem gyógyszer.)

Ebben az évben két kisebb tűzeset történt egyetemünkön. A kazánházban elégetésre váró kiselejtezett kollégiumi paplanokat izzította be egy, a szellőzőaknán ledobott cigarettacsikk. Február közepén a kiürített könyvtárban a falilámpásra dobott nylon függöny lobbant lángra. Mindkét esetben a helyszínre érkező egyetemi dolgozók — vízzel elárasztva, illetve poroltóval oltva — hárították el a komolyabb bajt. A tűzoltók már csak a tényeket konstatálhatták, anyagi kár — mivel kiselejtezett dolgok pusztultak el — nem történt. Bízzunk benne, hogy a megelőzés a továbbiakban is megkímél bennünket, a komolyabb riadalmaktól.

K. S.

Előttünk az EFIN

(Folytatás az 1. oldalról)

3. A nemzettudat napjainkban — *Huszár Tibor* (vasárnap, 16.30)

(Mindhárom sorozat az ELTE ÁJTK II. termében)

Kultúra

Győri Balett-főpróba a Budapest Sportcsarnokban (III. 24., csütörtök, 19.00, 40 Ft)

Az ELTE Bartók Béla énekkara és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatóinak hangversenye (szombat, 17.30 — ELTE ÁJTK Dísterem)

Csehov: Cseresznyéskert. A Színház- és Filmművészeti Főiskola előadása (vasárnap, 10.30, Ódry Színpad, 5 Ft)

Az Egyetemi Színpadon március 26-án, szombaton

Bódy Gábor: A kutya éji dala (13.00)

Gazdag Gyula: Elveszett illúziók — beszélgetéssel (16.00)

Howa-csoport (BME) Nagy László: Föld és ég; *a Zeneművészeti Főiskola ütőegyüttesének* előadása; *VII. Tanulmány Csoport (MKKE):* Arisztophanész madarai; *8. csoport (ÁJTK)* Foissy: Házassági hirdetés (19.30-tól)

I. egyetemi, főiskolai amatőr zenekari fesztivál (ÁJTK VI. terem).

1. Pol-beat, folk, country (péntek, 18.00, utána 100 Folk Celsius-koncert).

2. Jazz (szombat, 18.00, utána Benkó Dixieland Band-koncert)

3. Rock, jazzrock, new wave (vasárnap, 18.00, utána Bizottság-koncert)

Ínyencest a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskolán (péntek, 19.00)

Koncertek a Gólyavárban (ELTE TTK, Múzeum krt. 8.)

1. Nagy Feró, Bikini és a Bergendy szalonzenekar ülőbálja (péntek, 20.00)

2. Mini, Edda (szombat, 20.00)

3. A Koncert, beszélgetés a film résztvevőivel, Verkli (vasárnap, 16.00-tól), majd az amatőr zenekari fesztivál gálaestje (20.20) és Hobó Színház — Földes László és a Hobo Blues Band előadóestje (21.20)

Filmsorozatok

1. Az ötvenes évek (ÁJTK VII. terem)

Nyugati övezet (péntek, 10.00); Dalolva szép az élet (12.00); Becsület és dicsőség (14.00); Gyarmat a föld alatt (16.00); Teljes gőzzel (18.00)

2. A hatvanas évek

Elveszett paradicsom (szombat, 10.00); Minden kezdet nehéz (szombat, 12.00); Apa (szombat, 14.00); Falak (szombat, 16.00); Ezek a fiatalok (szombat, 18.00)

3. A hetvenes évek

Kitörés (vasárnap, 10.00); Forró vizet a kopaszra (12.00); Utazás Jakabbal (14.00); Makra (16.00); Bástyasétány 74 (18.00)

4. Vetítések az ÁJTK I. termében

Főiskolás vizsgafilmek (péntek, szombat, vasárnap, 10.00—13.00 és 15.00—17.00); BBS-filmek (péntek, szombat, vasárnap, 13.00—15.00 és 17.00)

Sándor György: Horog (Eötvös Klub, vasárnap, 15.00)

Disco az Eötvös Klubban (péntek, szombat, vasárnap, 19.00)

Sport

Gyalogtúra (III. 21., 7.00); Kosárlabdatorna (III. 20., 9.00); Lábtenisztorna (III. 22., 15.00); Labdarúgótorna (III. 23., 15.00); Sakktorna (III. 23., 15.00); Asztalitenisz (III. 23., 15.00); Sakkszimultán (III. 24., 15.00); Bridzs-torna (III. 24., 15.00); Vízilabda SOTE Kupa (III. 19—20., 10.00).

Mi a helyzet a portások túlórakeretével?

A Közgazdász március 3-i számában tudósítás jelent meg az egyetem és intézményei technikai személyzetének fórumáról, ahol problémáikra kerestek feleletet az illetékesek. *Nem tisztázódott, viszont, hogy miért csökkentek a portások túlóra-lehetőségei. Kérésünkre Bozzay László főmérnök, válaszolt.*

— A munkaidőkeret évek óta csökken, ugyanakkor különböző okok miatt — kollégium, munkásszállás, menza — minden épületben szükség van az éjjel-nappali, hétvégi portásszolgálatra. Ez egy hónapban 720 teljesítendő munkaórát jelent. Eddig egy épületben az épületenként dolgozó három portás, 546 munkaórát tudott normál munkaidejében teljesíteni. A szükséges és teljesített munkaidőkülönbségét, 174 órát eddig minden épületben a három portás túlórában teljesítette. Ezt az egyetemi túlóraszabályzatnak megfelelően 8 órára, az alapdíjazás kb. 1,8-szeresével számolták el. A gazdasági igazgatóság egy újabb személy felvétele mellett döntött, így 720/4=180 havi személyenkénti munkaóra-teljesítésssel havonta 2 órával kevesebbet dolgoznak a portások, ugyanakkor a kimaradó órákat nem túlórában, hanem a normál bérezés mellett és munkaidőben teljesíti a negyedik személy. Az összes épületek portásait és a kazánházak munkásait is beszámítva (akinél ugyanilyen intézkedés történt), a túlórakeretek megspórolásával 100 ezres nagyságrendű összeg marad fenn jutalmazás, premizálás céljára, az egyetem összes dolgozója számára. Ez nem csekélység, ha figyelembe vesszük, hogy eddig 100—1000 forint nagyságrendű jutalmazási lehetőségek voltak az egyetem legképzettebb dolgozói, oktatói számára is.

— *Mégis pontosan hogyan érinti ez az intézkedés a portások keresetét?*

— A tavalyi év kimutatásai alapján, havonta átlagosan ezer forint túlórából származó jövedelemhez jutott egy dolgozó. Az új rendszerben — mivel folyamatos éjjel-nappali munkahelyekről van szó —, az alapfizetésük 10 százaléka a munkajogi rendelkezésekben megfelelően kifizetésre kerül a portások számára. Ez körülbelül 350-400 forintot tesz ki. Ezen felül, a hiányzások, szabadságok miatt keletkező helyettesítések után továbbra is túlórát számolnak el. Összességében az eddigi túlórakeresetüknek átlagban kb. felét vesztik el, ami az új bérezésben érintett harminchat dolgozó egész évi jövedelemáldozatát tekintve, már jelentős összeg. Ez teszi lehetővé a jutalmazások emelkedését, így a portásokét is.

K. S.

Köszönet a véradásért!

Egyetemünkön önkéntes véradónap volt március 1-én a klubban. A segítségre szoruló betegek nevében köszönjük a véradást, a jó szándékot, a mintegy 180 jelentkezőnek. Köszönetet mondunk az egyetemi MSZMP, KISZ- és szakszervezeti alapszervezeteknek, a gondnokság dolgozóinak és mindenkinek, aki részt vett az esemény megszervezésében.

MKKE Vöröskereszt-alapszervezet

Bizalmi testületi ülés

1983. március 3-án bizalmi testületi ülést tartott egyetemünk szakszervezete. Szép Jenő, a szakszervezeti bizottság elnökének megnyitója után első napirendi pontként Somogyi Béláné elvtársnő az általános rektorhelyettesi funkció ellátására tett javaslatot, Bora Gyula, a kereskedelmi kar oktatójának személyében, mivel Palánkai Tibor megbízatása ez év júniusában lejár, és az meg nem hosszabbítható, mivel e funkciót már kétszer három évig töltötte be. A bizalmi testületi ülés résztvevői elfogadták Bora Gyula elvtárs jelölését.

Ezt követően került sor Szigeti Endre, a szakszervezeti bizottság titkárának beszámolójára, az első félévi munkaterv teljesítéséről. Elmondta, hogy fő céljuk a dolgozók érdekképviselete volt. A kitűzött feladatokat sikerült teljesíteniük. Az elmúlt fél év legfontosabb bizalmi testületi határozata egy új bérgazdálkodási és jutalmazási rendszerre vonatkozott, ami már meg is jelent, rektori utasítás formájában. Szigeti elvtárs továbbá elmondta, hogy az érdekképviseleten belül a munkaügyi és a bérgazdálkodási kérdésekkel foglalkoztak legtöbbet. Ilyenek voltak az 1982. év végi jutalomkeretek elosztása, az 1983-as béremelési javaslat, a kitüntetési javaslatok megtétele, a béremelések technikája stb. Szigeti elvtárs szólt még az agitációs propaganda munkáról, a lakásbizottság tevékenységéről és a szakszervezeti bizottságon belüli személyi változásokról.

Miután a jelenlévők elfogadták Szigeti elvtárs beszámolóját, rátért a második félév munkatervének ismertetésére. Elmondta, hogy az állami és a szakszervezeti szervek együttműködési szabályzatának átdolgozására fogják a figyelmet irányítani, mivel a meglévő felfrissítésre szorul. E célból a közeljövőben munkabizottságot hoznak létre.

Egy napirendi pont kapcsán merült fel a kérdés, hogy a felbukkanó érdekvédelmi problémákra hogyan szándékozik a szakszervezeti bizottság reagálni. Erre válaszolva Szigeti elvtárs elmondta, hogy a felmerült érdekvédelmi problémákra a második féléves munkaterv szerint, az egyes üléseken térnek ki.

Ezt követően a szakszervezet 1982. évi gazdálkodásának és az 1983. évi költségvetés megvitatására került sor. A költségvetést és az 1982. évi gazdálkodást Szerletics József elvtárs nem ismertette részletesen, mert azt minden jelenlévő a kezében tarthatta, valamint a Közgazdász 1983. február 3-i számában is megjelent. Ezután ismét Szigeti elvtárs vette át a szót és elmondta, hogy a bizalmi testületnek új tagokat kell választania. A jelölő bizottság elnökének Sándor Imrét, Gál Pétert és Márton Ferencet választották meg. Végezetül Mihály Albert elvtárs kért szót, aki színházlátogatás lebonyolításához kérte a jelenlévők segítségét, valamint elmondta, hogy író-olvasó találkozót kívánnak szervezni Marosán György: Bizalmi című könyve kapcsán.

A bizalmi testületi ülést Szép Jenő elvtárs zárta be, aki megköszönte a jelenlévők aktív munkáját.

—cz—

Egy kis kedvezmény

Teljesen véletlenül jutott tudomásunkra, hogy létezik egy fontos kedvezmény a vidéki hallgatók számára. A VOLÁN helyi és helyközi járataira lehet a lakóhelytől Budapestig 75%-os kedvezmény mellett jegyet vásárolni.

Az Engels téren, a buszpályaudvar bérletpénztáránál kell megváltani az ehhez szükséges bérletet 3 Ft ellenében. Az igazolvány arcképes, tehát egy mosolygós fotó is szükségeltetik.

Az egészben csak az a furcsa, hogy az ELTE TTK-ra kell a közgázosnak betévednie ahhoz, hogy erről a lehetőségről tudomást szerezzen.

G. Z. — K. S.

Közgazdász

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő:
FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség:
1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.

Felelős kiadó:
TILL IMRE
igazgató

85—1213. Szikra Lapnyomda,

Budapest

Felelős vezető:
CSÜNDES ZOLTÁN
vezérigazgató